

CSÁNYI FERENCZ

ADATOK

A PRIGÉRSI ÉS VUCSINI

JANKOVICH -- CSALÁD

történetéhez.

ADATOK

A PRIBÉRDI ÉS VUCHINI

JANKOVICH-CSALÁD

TÖRTÉNETÉHEZ.

Összegyűjtötte és írta

CSÁNYI FERENCZ

őreglaki plébános.

I.

Lakvár (Öreglak.)

Nem hiányoznak, kik a Lak nevet a latin lacus-tól származtatják. E szerint a Lak nevének vizenyős helyeken volnának kerecsendők, s a somogymegyei Lak faluk: Öreglak, Kislak (Györök mellett), Kislak (Zseliczenben), Kaposi lak. Balatoni lak mai berkes vidéke a somogyi belvizek hajdani magasabb állásánál fogva e föltételt nem tagadják, de mindezek mellett sem fektethetünk nagy súlyt ezen származtatásra, mert a magyar *lakás* szóból is egyenértékű leszámaztatásra juthatunk.

Hogy Öreglak már Zsigmond király idejében számot tevő község volt, azt igazolja az is, hogy benne már akkor piébánia alapított, mely azonban a kedvezőtlen viszonyok folytán — mint sok másutt — megszűnt. Birtokos urai is a királyi donációk változásainak voltak kitéve.

1484-ben Szentmárton napkor kelt adománylevél alapján *laki* *Ihuz Miklós* halálá-

val s testvérének *Thuz Jánosnak* hűtlensége miatt — minthogy inkább huzott a császár-hoz s a velenceiekhez, mintsem törvényes királyához — Öreglak Korvin János *herczegnek* adatik a következő hozzátartozókkal együtt: Hidas, Bű, Jád, Hetes, Szentmárton, Szenna, Szücs, Visnye, Sörnye, Lak, Szöcsény, Monyorókerék, Letha, Pulya, Zsitfa, Marót, Kismarót, Baja, Nagyberény, Gyugy, Petend, Kisberény, Nir, Kölked, és Tormás-Kölked¹⁾.

Öreglaken ekkor bizonyos Pók Antal is birt némi javakat, de Mátyás király életében sem ő sem más nem szólalt fel ezen adományozás ellen, hanem Mátyás halála után már mozgolódni kezdtek s 1494-ben Thuz János fiai: Alfons és Mátyás folyamodnak II. Ulászló királyhoz, hogy a tőlük minden jogkereset nélkül elvett birtokokat visszaadná.

Ulászló erre kibocsájt egy „mandatum evocatorium“-ot, melynek értelmében a Thuz család Korvint és Pókot a somogyvári konvent táblája elé *ezítálja*. Meg is jelentek mind, de Korvin igazoló okmányainak távolléte miatt a tárgyalás egy *ujjabt* határidőre elhalasztatik²⁾.

1) Elenchus nr. 1. pars *hungarica*) Jankovich-

2) „ „ 2. „ „) levéltár.

Az ügy 1500-ig huzódva, a tárgyalások oda mentek ki, hogy a király a karácsony utáni pénteken utasítja a fehérvári káptalant hogy Korvin Jánost, Opavia és Liptóvia herczegét, Dalmát-, Horvát- és Szlavonországek bánját, nemkülönb enyéngi Török Imrét vezesse be: Lakvár, Hetes, Szenna, Nagyberény, Kisberény, Pulya, Zelsen. (Szöcsény) Marót, Metha, Szövéc, Monyorókerék, Zsitfa, Lak, Hidas, Akts (másképe Buzsák), Bü, Visnye, Söinye, Kak, Petend, Nyir, Kismarót és Szentmártonba. A hivatalos bevezetés meg is történt¹⁾.

Ulászló után a Korvin név már Lakváron nem szerepel, sőt II. Lajos király butsáni Korlátkövy Péternek adományozta még pedig mindkét nembeli gyermekeinek öröklési jogával. Korlátkövy Péter a mohácsi csatában elesik, Lakvárt özvegye vette birtokába, Ferdinánd király donációja folytán. Zápolya ellenkirály nem respectálta Ferdinánd adományozását, e javakat Korlátkövy né kezéből kiragadván, Bakits Péternek adományozta s káptalani utor be is vezettette a javak élvezetébe. Bakitstól erőszakkal vette el enyéngi Török Bálint, de ennek török fogsága alatt 1540 körül Lakvárat már

1) Elenchus nr. 3. pars hungarica) Jank. lev.

Pemlinger Katalin kezén találjuk. Ettől elvette Várday Pál esztergomi érsek, királyi helytartó s Báthory Andrásnak adományozta.

Ezen adományozás ellen felszólalnak a rég halgatagor viselkedő törvényes örökösök Korlátkövy Anna és Erzsébet, a mohácsi vészkor elesett Korlátkövy Péter leányai. Ezek 1543-ban Szent-Balázs napján tiltakoztak a donatio ellen, hivatkoztak atyjuknak —királyi jóváhagyással irt — végrendeletére, melynek értelmében a Korlátkövy fiág kihaltával a leány-ág is öröklési joggal bír. Minthogy pedig fi-testvérük, Péter meghalt, így régi fennálló jogaik alapján kérik Lakvárt és tartozékait.

A kérelem jogossága Várday érsek előtt bebizonyíttatván, Várday elrendelte, hogy a Bakits-donatio teljes mellőzésével, Korlátkövy Anna és Erzse, Lakvár és birtokaiba bevezetessenek¹⁾.

1548 Január 30-án Butsáni Korlátokövy Erzse, férjezett Nyáry Ferenczné, összes lakvári illetőségét örökre átadja nővérének *Annának, ormosdi Székely Ferencznének*. Az átadás az esztergomi káptalan előtt történt s pedig „ex puno amore“²⁾.

1) *II. ur. 4. p. Hung.*

2) „ „ 5. „ „

Butsáni Korlátkövy Anna, ez a birtokokba 1549-ben vezetett be Révay Ferencz helytartó rendelete folytán. A bevezetést a zalavári káptalan végezte, még pedig a következő birtokokba: Lakvár, Kiskölked, Petend, Gyugy, Hidas, Akts (Buzsák), Bű, Nagy-Vitya, Bács, Horpács, Hetes, Ujlak, Rengősár, Szent-Székes, Szövécs, Szöcsény és Kakfaluk és pusztákba¹⁾).

A következő évben már Lakvár eladatik. 1550 június 16-ikán *Tahy Ferencz* királyi főlovászmester 1200 frtéért megveszi Korlátkövy Annától²⁾).

Ezen eladás ellen 1558-ban tiltakozik szerdahelyi *Dersffy István*, valószínűleg rokonsági kötelék folytán, mint azon időben ez rendes gyakorlatban volt. A közelebbi viszonyt az is bizonyítja, mert Dersffynek Lakváron volt némi birtokrésze. Mindamellett a tiltakozás eredménytelen lett³⁾).

A következő 1559-ik évben pedig a Lakvárhoz tartozó faluk és puszták is áruba bocsáttattak, nevezetesen: Hetes, Ujlak, Szövécs, Szentkereszt, Akts (Buzsák), Berény, Gyugy, Petend, Horpács, Bű, Rengősár, Hi-

1) El. nr. 6. p. Hung.

2) „ „ 8. „ „

3) „ „ 9. „ „

das, Szenna, Szőcsény, Létha s minden egyéb hozzátartozók. E nagy birtokösszeget 6000 frtért veszi meg *Tahy Ferencz* s neje *Zrinyi Ilona* grófné¹⁾.

Tahy Ferencz és Zriny Ilonának 9 gyermeke volt, kik közül Annát nőül vette, *Gyulaffy György*, Csobáncs vár ura; *Margitot* pedig Orsich Kristóf.—Orsich és Tahy Margit házasságából született *Helena*, ki *Jankovich Györgynek* lett nejévé.

A Tahy-Zrinyi hagyaték e szerint kétfelé vált, Jankovich és Gyulaffy részre. A Gyulaffy részt 1678 január 22-ikén Gyulaffy László elzálogosította *Gorup Ferencz* győri prépost és címz. novii püspöknek. Ez pedig zálogban adta öcscsének *Gorup Péternek* 600 frtért²⁾.

Goruptól 1687-ben kiváltja *Jankovich Péter*, s így Lakvár mindkét részben Jankovich kézen van.

Nevezetes ura volt id. *Jankovich István*, ki kurucz vezér — *hírében* állott, miért is 1697-ben a bécsi udvar vizsgálatot indított Lakvár ellen³⁾. Ennek azonban a meg-hurczoltatásnál egyéb eredménye nem lett,

1) El. nr. 12. p. Hung.

2) „ „ 43. „ „

3) „ „ 59. „ „

a birtok megmaradt a család kezén, fiai
űnepélyesen bevezették, s még ma is a
pribérdi és vuchini Jankovics-család jeles
uradalmainak egyikét képezi.

II.

A Tahy- és Jankovich-vonal érintkezése.

Minden korszaknak meg voltak a maga jelesei, s azon kor, mely a legtöbb **veszélylye** fenyegetett, leginkább dicsekedhetett jeles férfakkal is. E jelesek érdemei — ismertek lévén királyaink előtt — gyakran kitüntetésekre adtak alkalmat. Ilyen kitüntetési mód volt a nemesség, **czimek**, királyi magasabb elismerések, donatiók adományozása stb. — Az érdemek pedig, melyekkel ezek szerezhetők voltak a kor kíváncsai szerint jelentkeztek. Miként ma az ügyes diplomatia, tudomány, művészet s kitartó közszolgálat, **ugy** a török háborúk korszakában a hősi vezéri talentum szerezte meg a kitüntetéseket.

Ilyen érdemekkel volt halmozva a Tahy család is.

E családnak egyik jelese *Tahy János* a Dráva-mentébeu és a Drávántuli részekben nagy terjedelmű javakkal birt. A történelmi okmányok sokat nem beszélnek, de a mi

fönmaradt róla, az bizonyítja, hogy sokat lehetne olvasni a Tahyakról ha tetteik mind összegyűjthetők volnának.

1512-ben, a vránai perjel halálával a szávamelléki végvárat a Tahy János kapja donatióban, rendíthetler bátorságánál fogva a király egyedül őt hitte a végvárak megmentőjének, s benne látta a törökök ostorát. Az ekkor kapott javak a következők: Pridvorja, Barbanok, Bosjako, Sziget, Komornicza, Szentadorján, Temericz, Dranyudok, Belobnevecz, Pusorócz, Krimióza, Harazd, Thermovicza, Hínese, Beresin, Nagytó, Podgorja, Patak, Szutorka, Verkolián és Birisovecz (Kőrösmegyében¹).

1520-ban Jaycza bánjává neveztetett ki.

II. Lajos király idejében — (az évszám hiányzik) a szlavonországek nagyon ki voltak téve a törökök dúlásainak, miért is a sokat szenvedett nép arra kérte a királyt, hogy adna nekik egy oly kormányzót, ki a törökkel sikeresen tud megküzdeni. A király ekkor kinevezte *Tahy Jánost* Dalmát, Horvát, és Szlavonországek bánjává²).

1527-ben, a vránai perjelség kormányzója, Zápolya János ellenkirálytól donatióban kapja

1) Jankovich lev. Eleuchus nr. 275. par. croatica

2) „ „ „ „ 313 „ „

Kővárt (Pozsegam.) és Ragenoczot (Kőrösm.) a hozzájuk tartozó villák, faluk s egyéb jövedelmekkel, az utódokra való átszállás jogával. E donáció ellen I. Ferdinánd királynak sem volt kifogása, de mégis némi idegenkedéssel nézte az ellenkirály adományozását. Ez idegenkedés a király utolsó évéig tartott, s daczára a Tahyak iránti többszörös királyi kegyelmének, még utolsó évében is csak tűrte, de tényleg nem adta megerősítését. Nehogy pedig e miatt a következő király a donációt megsemmisítse, *ugy* János, mint fia, Tahy Ferencz, nem szüntek meg ez érdemben kérelmezni. Nevezetesen Ferencz 1564-ben (mint kir. főlovászmester) hivatkozott Tahy János nagy érdemeire, ki kora gyermekségétől katona volt, ki *ugy* fegyverével mint bölcs tanácsaival érdemeket szerzett magának. Végre is Ferdinánd engedve az érveknek, megerősítette e donációt s annak öröklési jogát is¹⁾.

1531-ben Tahy János, mint vránai kormányzó, örök tulajdoni joggal megszerzi Bakva uradalmat özvegy Bencsik Lászlónétól. Ezen szerzeményben Zápolya János 1534-ben megerősíti, de Ferdinánd megerősítését mi-

1) El. nr. 164 p. croat.

ként előbb, úgy ezen birtoknál is csak 1564-ben tudta kinyerni, Tahy Ferencz könyörgésére¹⁾).

Tahy Jánosnak — az okmányok szerint két fia volt, Ferencz és György²⁾). György ismeretlenül marad, valószínűleg meghalt gyermekkorában, Ferencz pedig — kiről már némileg a fentebbi donáció erősítéseknél is szölvünk — országos nevezetességgé lön.

Tahy Ferencz méltó fia volt atyjának, s nem egy kitüntetésnek lett részesévé. Jelles vezéri képesség, bátorság, s fáradhatlan tevékenység jellemzi. Rangi állásának felüntetetésére elég azt felemlíteni, hogy királyi főlovászmester volt, s hogy Zrinyi Ilona grófnőt birta feleségül.

Családi kastélya Vizvár közelében a Dráva partján volt, viz, iszap és nádsüppedék által megerősítve. Helyzete igen alkalmas volt a törökkel való daczolásra.

Seregei — mindmegannyi martalóczok — a töröknek rablása és pusztításával foglalkoztak. Azonban nem egyszer történt az is, hogy míg ő titkos portyázásokra indult a török ellen, addig a török a Tahy-kastélyt rabolta ki³⁾).

1) El. nr. 67 p. croat.

2) „ „ 67 „ „

3) Olv. „Magy. Levelestár“.

Tahy Ferencz 1555-ben sürgősen ír Zichy István főkapitányhoz, hogy Segesdre azonnal küldjön segílyt, mert hír szerint a törökök Pécsről kiindulva ostrom alá veszik a somogyi várakat. A segesdiek viszonyait Tahy komoly vizsgálat tárgyává tette, meggyőződött a késedelemből származó balesetekről, miért is sürgeti a segílyt, nehogy a tisztartók kétségbe essenek s így végzetes eseményekhez álljanak közel¹⁾.

1556-ban a török Babócsán fészkelte meg magát. Tahy itt is mindent elkövetett, hogy a várat kiostromolja. Azonban csekély hadához erősítést sehonnan sem kapván, a várat megrohanni nem tudta, e helyett mindenféle eszközt felhasznált, hogy a törököket kicsalja a gyepre, a hol is aztán a maga módja szerint elbánik vele. De a török óvatos volt nem mérközött meg vele²⁾.

Mikor Miksa király 1558-ban kinevezte Horváth Márkot szigetvári kapitánynya, Tahy Ferencz volt az egyik királyi főember, ki felsőbb rendelet folytán ápril 15-ikén ünnepélyesen bevezette Szigetvárba³⁾.

1) Magy. Levelestár I. 1861. 165. lap.

2) " " " " 191. l.

3) " " " " 287. l.

Mint Lakvár ura 1550-ben jelenik meg először, megvevén Lakvárat s 1550-ben pedig a hozzátartozó faluk és pusztákat. A birtok eddig Butsáni Korlátkövy Anna — özvegy Baracska Pálné — tulajdona volt, de eladván Tahynak, az eladási szerződésben mint vevők megemlítettnek: Tahy Ferencz s neje Zrinyi Ilona grófnő s fiai: Boldizsár, Gábor, István, Mihály és János. E vételnél leányok nem szerepelnek, mégis az öröklési jog reájuk is kiterjedt¹⁾. 1560-ban pedig a Deseffyek lakvári harmadát veszik meg 1500 ftért királyi beleegyezéssel.

1560-ban a Vugnod család birtokát zálogban veszi Zomborban (Karniolában.) E zálogkölcsonnél már leányai neve is kifarott mert az aláírás ezen neveket tartalmazza: Tahy Ferencz, Zrinyi Ilona grófnő s gyermekeik: Bódi, Gábor, István, János, Mihály, Anna, Margit, Helena és Magdolna. Ezen nagy birtok tömeget 6000 ft zálogért szerezték meg²⁾.

Tahy Ferencz nővérét Klárát, Grubár Kristóf vette nőül Zomborban, ezeknek is volt Zomborban nagy birtokrészük mit is

1) Elench. nr. 10 p. hung.

2) „ „ 270. „ „ croat.

300 frtért elzálogosítottak Tahy Ferencz-
nek^{1).}

1563. deczemb. 13-ikán Tahy Ferencz donatiót kapott. I. Ferdinánd királytól saját és utódainak birtoklási jogával Szöllös-Györök Szöllös-Lak és Orda községeket kapja, melyekbe a zalai szt. Adorjánról nevezett konvent által vezetettet be. A bevezetés nem a szokásos helyszinelés mellett ment végbe, mert az itt dúló törökök miatt ezt tenni nem lehetett, miért is a hivatalos átadás Marczaliban történt 1564-iki husvét hetében^{2).}

Tahy fiaival nem foglalkozunk, tárgyunkon kívül esnek. Leányai közül megemlítjük Annát, kit Rátóti Gyulaffy György vett nőül. Ezek nemzették a később néha előforduló Gyulaffy-ágot.

Magdolna nem említettik sehol, valószínű hogy meghalt ifjúkorán.

Helena, Makovich Janosné lett, Gyermek nélkül halt meg, arra mutat azon körülmény, hogy összes javait, Margit nevű nővére gyermekeinek hagyományozta 1611-ben^{3).}

Tahynak *Margit* nevű leánya az, ki

1) El. nr. 271. pars croat.

2) „ „ 116. hung.

3) „ „ 331. p. croat

leginkább tárgyunk keretébe való. Margit házasságra lépett Orsich Kristóffal s ezen házasságból született *Helena* ki Pribérdi *Jankovics Györgynek* lett nejévé.

E házasság lett összekötő kapcsa a Tahy-Zrinyi Jankovich családnak Tahy-Zrinyi unokáját, Orsich Helenát, Jankovich György vevén nőül. Innét származott a Jankovich családnak Lakvár Győrök s hozzátartozóira való törvényes igénye.

Jankovich György s neje Orsich Helenának gyermekei voltak: Kristóf, János, István, Mártha, *Helena*¹⁾ és *Kata*²⁾. Ezek közül: *István* házasságra lépett Merniavetish Dianórával³⁾. *Kata* házastársa lett Megyureczky Istvánnak (gyermekeik István és Borbála. Ez utóbbi „Emerentianna“ néven clarissa szűz Zágrábban). *Kristóf* házasságra lépett Dovolich Helenával s egy fiuk emlittetik: György.

Jankovich Györgynek Mártha és *Helena* nevű leányai nem szerepelnek, de fia János hősi multat hagyott hátra utódainak. Lássuk őt a következőkben.

1) El. nr 331. p. croat.

2) „ „ 364. „ „

3) „ „ 223. „ „

III.

Pribérdi Jankovich János.

Jankovich György és Orsich Helena fia. Nemesi előneve „Pribérdi“ azaz „Krosztel“ nevű nemesi birtokból veszi eredetét. Habár János volt az, ki a ma is fennlevő nemesi oklevelet kapta, mégis bátran elmondhatjuk, hogy nemessége régibb mint az oklevél, mert mikor a nemességet rásban kapta, akkor már Kosztel ősei által rég birtokolt község volt.

Gróf Zrinyi Miklós megemlékezvén Jankovich György fiainak: Kristóf, János és Istvánnak több rendbeli jeles szolgálatairól, 1622-ben Dol nevű faluban hat jobbágytelket ajándékoz nekik, azon kívül egy telket Kosztel azaz Pribérden, Zágrábmegyében, minden hozzátartozó jogokkal együtt. A Kuznicza-Verken levő szőlőt is átengedte nekik. Az összes átengedett javakért csak 500 forintot kérvén, mondhatni ajándékba kapták, s e birtokok egész a Radulavác patakig terjedtek¹⁾.

1) Elenchus magnus Croat 87 mr.

1631-ben II. Ferdinánd királyhoz kérvényt nyújt be azon érdeemben, hogy egykor Vugnod Kristóf varasdi főispán 6000 frtot kért kölcsön Tahy Ferencztől oly kikötéssel, hogy a visszafizetésig Zombor nevű városát zálogképen átengedi; mint-hogy pedig Vugnod sem a pénzt vissza nem fizette, sem a zálogosítást nem teljesítette, kéri a királyt, hogy a károsult Tahy-örökösöknek elégtétel adassék. Minthogy János anyai ágon Tahy-nemzetségből való, s így követelése jogos, ezért kérése meghallgatott, s végrehajtása a zágrábi káptalanra bízott¹⁾.

1634-ben II. Ferdinánd által légrádi kapitánynya neveztetett ki. Vele szemben bizonyos Darabos nevű főember is számított ez állásra, s már székhelyét el is foglalta, de végre is Darabos elmozdított s Jankovich János helyezettett be az alattvalók azon utasításával, hogy csak Jankovich Jánosnak tartoznak engedelmeskedni²⁾.

1642-ben testvéreivel együtt magyar nemesi armalist kapott III. Ferdinándtól

1) El. magn. Croat. nr. 272.

2) „ „ „ „ 352.

„Pribér di“ előnévvel azon alapon, mivel már régi időktől fogva ősei nevei előjogokkal bírtak. A nemesség hivatalosan 1643. június 3-án lett kihirdetve Magyarbéli Bosnyák István pécsi püspök által¹⁾).

A nemesség megújítása az elmúlt századokban nem tartozott a ritkaságok közé. Különösen Zágrábmegye nemessége volt azon helyzetben, hogy a 16-ik században új armalisokért folyamodott a régiek megsemmisülése folytán. I. Ferdinánd a régi nemesi jogok épségben tartásával „Turo-polya“ összes nemességének új armalist ad 1546-ban. Néhol az előnév is változott, de a jogok nem változtak. Ily nemességújítás történt Jankovich Jánosnál is.

A királyi kinevezési iratokban János haditetteire nézve a következőket olvassuk :

1642. február 20-iki leirattal III. Ferdinánd méltányolja Jankovich János hadi vitézségét, János a külső ellenségek elleni küzdelmekben kitűnván, érdemeit nagyban neveli az, hogy török fogságba esván, hazájáért s a trónért éhséggel kinoztatást szenvedett, miért is már II. Ferdinánd által érdemeinek némi elismeréseül légrádi kapi-

1) El. magn. Croat. 360.

tánynyá tétetett. Nevezetes hadi ténye, hogy a Kanizsáról kirohanó török csapatok ellen vitézül harczolt a Bisztricza folyónál, elfoglalván 30 emberével a hidat, visszatartotta az ellent addig, míg Zrinyi Miklós és Vajkovich János mentő csapatai megérkeztek, s ekkor egyesült erővel győznek, s megmentik Muraközt. Ezért tehát Jankovich János testvérei, mint a régi és hirneves Tahy-család származékai s örökösei, mindkét nembeli utódaikkal együtt — régi nemesi jogokkal ugyis már birván — a magyar nemesek rendjébe soroztatnak, s e tény így a magyar, mint a horvát rendek táblája előtt 1643. június 3-ikán kihirdetett¹⁾.

Hogy a Jankovichok már ezelőtt is nemesek voltak, az következik János atyjának, Györgynek házasságából is, mert ha nem lett volna nemes, még pedig előkelő nemes, akkor a büszke Tahy (kir. főlovászmester s horvát bán) — családjából nem kapott volna házastársat.

1647-ben gróf Draskovich nádor által kineveztetik nővére — Jankovich Kata fiának, Megyerueczy Istvánnak gyámjává²⁾.

1) El. magn. p. Croat. 361.

2) El. magn. p. Croat. 364.

Ugyanezen évben márczius 24-én Draskovich nádor által fontos megbizatással Budára küldetik a Nagyvezérhez. Uti levelében megjegyeztetik, hogy utjártában magas megbizatásához mért rangos fogadtásban részesüljön¹⁾).

1649-ben megosztozik testvéreivel: Kristóf és Istvánnal, illetőleg ez utóbbinak özvegyével Mesznancsih Dianorával. Gróf Zrinyi Miklós bán utásítja Sztankó Mátyás zágrábi alispánt, hogy a Kristóf, János és István, illetőleg ez utóbbinak özvegye és két gyermeke: János és György között létrejött osztályos egyezséget hivatalosan erősítse meg²⁾).

Ezen kiküldetésnek Sztankó alispán — Mikulich Gáspár főbíró kíséretében — pontosan megfelelt. Az özvegy megbánta ugyan az egyezséget, de ellenkezése figyelembe nem vétethetett, s így Jánost Pribérd, Dugivereczki, Polupije és a bishági várterületekhez tartozó Zsuzseno birtokában, az összes nemesi kuriákban, s a zálogosított birtokokban 1650-ik évben megerősítik³⁾).

1) El. nr. 180. p. hung.

2) El. magu. 223. p. croat.

3) El. magn. 159. p. croat.

Ugyanezen évben még Gyulaffy László somogyi birtokait is zálogba veszi, s Gyulaffy maga parancsolja meg jobbágyainak, hogy Jankovich János iránt hódoló engedelmességgel legyenek¹⁾. Az okmányban előjövő „fratti suo Joanni“ csak az atyafiságos viszonyt czélozza, de „testvér“ nem értendő.

1651-ben alsólendvai kapitánynya neveztetett ki. Ez időtájban arany sarkantyus vitéz lett, mert az 1653. október 23-án a zágrábi káptalan küldöttjei előtt, ugyancsak a zágrábi Clarissak zárdájában tartott egyezkedés okmányában mint „Ő Felségének Eques Auratusa“ neveztetik. Ezen egyezés szeriut Jankovich János az egész zárda jóváhagyásával örökségi végkielégítés czimén Borbála unokanővérének (mint clarissa szüz: Emerentiana) 200 frtot fizet. Borbála leánya volt Jankovich Kata s Megyureczky Istvánnak²⁾.

Birtokai commassálása érdekében 1653. okt. 28-ikáu testvérének, Kristófnak fiával, Györggyel, a császári káptalan előtt következőkép szerződik: János a Karniolában levő Rozsek várat minden hozzátartozók-

1) El. nr. 26. p. hung.

2) El. nr. 514. p. croat.

kal együtt átengedi unokaöccsének, viszont ez lemond János javára összes horvátországi és somogymegyei igényeiről¹⁾).

A Jankovich-családnak minden tagja a kath. egyháznak levén híve, nem csekély feltűnést okozott a királyi fiskus azon állítása, hogy Jánosnak antikatholikus velleitása van. Ugyanis: a Mikulich-féle javakat gróf Vesselényi Ferencz nádor Jankovich Jánosnak adományozta. A királyi fiskus tiltakozott e donatio ellen azért, mivel János nem híve a kath. egyháznak, s így a horvát statutumok szerint horvát-szlavon területen donatio elfogadására nem képes. A nádor megegyeztetve a fiskus vádjait, s nátori tekintélyének megóvása érdekében követeli a donatio érvényben hagyását. Megjegyzi, hogy ha Jankovich nem is volna katolikus, még akkor is képes volna e donatio elfogadására, mert neje katolikus, ily esetekben pedig a horvát statutumok megengedik az adományozást.

János félszázados pályafutása a polgári és katonai érdemek hosszú láncolatával ékeskedik. 1681-ben is még — mint légrádi kapitány, királyi engedéllyel fontos várerődítési munkálatokat teljesít.

1) El. nr. 30. p. hung.

Három fia volt: István, Boldizsár és Péter, s két leánya: Kata és Judit. Kata hajadon marad, Judit pedig Vuksich Miklósné lesz; Boldizsárról nagyon keveset szól a krónika, de annál többet Péter és Istvánról, kikről a következőkben fogunk megemlékezni.

János megalapította a család hírnevét gazdagság és rangra nézve, s maga után oly emléket hagyott, hogy az utódok nem kis önérzettel tekinthetnek reá, mint a család érdemeinek egyik oszlopára.

IV.

Jankovich Péter.

Családi körülményeiről nem sokat találunk feljegyezve, csak annyit olvashatunk, hogy házastársa Hollósy Judit volt. Gyermekéről sem tétetik említés.

Sok pénzre volt szüksége, s nem csekély adósságot csinált.

Költekezését indokolja ugyan a gazdasági berendezés, de kiadásai nem felelnek meg a befektetéseknek.

1676. jul. 18-án Vörös Páltól kér kölcsön 50 frtot, s ehhez csatolva egy másik 25 frtos adósságát, ordai illetőségét adja értük zálogba¹⁾.

1676. február 20-án Vörös Pál csobànczvári kapitánytól 100 frtot vesz fel s kötelezi magát martius 12-én Sümegben vagy Csobànczán visszafizetni, ellenesetben leköti biztosítékul szállósgyöröki jobbágyságait.

1) El. nr. 35 p. hung.

1678. jun. 25-én ismét vesz fel Vörös Páltól 25 tallért, melyet Szt.-Lőrincz napján ígért visszafizetni, mit ha nem tenne, megengedi, hogy ordai birtokán s győri jobbágynak végrehajtás útján is megvehesse¹⁾.

1678. jun. 4-én Leopold király jóváhagyja Jankovich Péternek azon akaratát, hogy Buzsákot a maga részére egészen megszerezhesse. Erre nézve Lipót utasítja a veszprémi püspököt, hogy Mészöly Andrásné (Csopaky Judith) és Jankovich Péter mihielyt Buzsákot a Lengyel család kezéből visszavették, s ha esetleg Judith kizártával Péter maga egyedül kívánná Buzsákot megtartani, oda törekedjék a püspök, hogy Csopaky Judithot megegyezésre és egyezés kötésre bírja²⁾.

Buzsák erőszakos uton ment át Lengyel kézre. Jelenlegi birtoklói a Lengyel és Kéthelyi család csak nehezen akarták Buzsákot és hozzátartozóit átengedni, s azért nem késték akadályokat gördíteni, hogy ha már ők nem bírhatják, akkor legalább más se bírja teher nélkül; miért is terhes kötelezettségeket kívántak róni Jankovich Péterre. Az erre vonatkozó peres

1) El. nr. 38. p. hung.

2) El. nr. 39. p. hung.

eljárás és egyezség 1678-ban kelt, melyet alább Jankovich István életrajzánál bővebben olvashatunk¹⁾).

1678-ban kaposujlaki birtokát elzálogosítja 150 forintért Matulia Péter kapronczai vajdának²⁾).

E zálogosítást indokolja az, hogy ez idő szerint Péter nem huzta Lakvár jövedelmét, mert Gorup cz. püspök s győri nagyprépost kezében volt zálogul, még Gyula fty László által elzálogosítva. Gorup Péternek adta zálogba, s az így többszörösen elzálogosított Lakvár visszaváltása végett 1687. ápril 4-én Péter 100 darab aranyat vesz kölcsön testvérétől Jankovich Istvántól³⁾).

E visszaváltás élte alkonyára esik, mert 1690-ben már nem olvassuk az élők között.

1) El. nr. 40. p. hung.

2) El. nr. 41. p. hung.

3) El. nr. 47. p. hung.

V.

Pribérdi Jankovich István.

Jankovich Jánosnak fia. Atyja nyomdokait követte úgy a gazdasági, mint a közszolgálatok terén. Miként atyja, úgy ő is a hadi szolgálatokra adta magát s úgy látszik jeles sikerrel, mert 1678. jan. 19-én gróf Zrinyi Péter által kineveztetik 60 könnyű lovas kapitányává¹⁾.

1678-ban Sexagesima vasárnap előtt kedden István s testvérei Péter és Boldizsár, nemkülönben Csopaky Judit (rokonuk a Gyula fű-ágból) pert indítanak özvegy Kisfaludy Kata (Lengyel Zsigmondné de Tóti), mint fiának — Lengyel Miklósnak — gyámja ellen a Tahy Margit és Anna testvérek közt feloszlott Nagyberény, Nagyvitya

1) El. nr. 381. p. croat.

és Lakvár, ugyszintén Akts-Magyari vagyis Buzsák és Kiskölked érdekében, melyeket id. Lengyel János szigligeti kapitány és Kéthelyi Mátyás erőszakkal foglaltak el. Nevezetteknek volt birtokrészük az említett helyeken, de a határukon tulterjeszkedve, mindig nagyobb foglalásokat tettek a szomszédos uradalomban. E perczben is — mint azon időben mindig — a pro et contra vitatkozás hosszú láncolata lépett fel, míg végre Bezerédy István alispán, Fejér János főbíró és Erős Péter esküdt előtt következő békés kiegyezés történt:

A Lengyel-család az általa elfoglalva tartott javak után fizet kárpótlásul 450 frtot, Nagyvitya és Kiskölked a Tahy-örökösök Jankovich és Csopaky ágának visszaadatik úgy azonban, hogy a buzsákiak Kiskölkedet census nélkül használhassák, Nagyberény a tóti-iaknak hagyatik, végül Buzsák község jobbágysai a Tahy-örökös (Jankovich-) és Lengyelescsaládok közt felosztatnak¹⁾. Ezen felosztás szolgálhat alapjául s még ma is használatos Jankovich-Buzsák és Lengyel-Buzsák elnevezésnek.

1) El. nr. 40 p. hung.

Neje Szüts Katalin iránt a házastársak legönzetlenebb szeretetével viseltetett, miért is 1678-ban összes horvátországi javainak haszonélvezőjévé tette, s átok alatt parancsolta meg neje jogainak tiszteletben tartását¹⁾. Hogy minő körülmények készítették e birtokok átruházására, nem említették, de azt se olvashatni, hogy neje ebbeli jogai valaha megsértettek volna. Ezen intézkedést valószínűleg azért tette, mert e nemzet kebelében mind szélesebben terjedő forrongás és háborus kilátások váratlanul is kiragadhatták volna családi köréből.

Istvánnak négy testvére volt: Péter. Boldizsár, Kata és Judit.

Boldizsár 1680-ban már nem élt, mert az ekkor megejtett osztozásnál őt nem találjuk. Ugyanis: István, Péter, Kata és Judit az összes magyar és horvát birtokaikon megosztóznak, s István kapja Lakvárt a következő hozzátartozókkal, u. m.: Hetes, Mosdós, Keresztur, Szentgyörgy, Mindszent, Gyenő, Váralja, Farkasfalva, Egyedfalva,

1) El. nr. 185. p. hung.

Vámos, Kisberény, Bácsgilye, Nagyvitya, Gyalán és Szöllőslak¹⁾).

Azon korban a birtokszerzés legkönnyebb módja volt a kölcsönzés, mert kivált rokonok közt a zálogjog nagy előnyül szolgált az örökösödésnél. 1687-ben száz aranyat kölcsönöz testvérének Péternek²⁾; 1690-ben pedig Mészeli Andrásné Csopaky Juditnak kölcsönöz 400 frtot, így legalább közelebbi jogot formálhat Juditnak Lak, Vámos, Léta, Vitya és Cseriden levő birtokrészei megszerzéséhez³⁾).

Judit úgy látszik más adósággal is volt terhelve István javára, vagy másoknak is lehetett adósa, mert 200 frtnyi követelést sem tudott Istvánnak lefizetni, miért is Juditnak szekesői birtokára végrehajtást kért 1693-ban⁴⁾).

1694-ben Pétertől megveszi bizonyos birtokát, melyet Péter elzálogosított Vörös Pál csobánczi kapitánynak⁵⁾).

1) El. nr. 44. p. hung.

2) El. nr. 47. p. hung.

3) El. nr. 52. p. hung.

4) El. nr. 147. p. hung.

5) El. nr. 56. p. hung.

A folytonos vétel és kölcsönzés miatt pénzre levén szüksége, Kasztellánczot (Horvátországi) 937 frtért elzálogosítja Gottál Péternek 1685-ben. Ez csakhamar eladja zálogjogát 500 frtért Plenich György főjegyzőnek úgy azonban, hogy Jankovich Istvánnak mindig első sorban legyen joga a birtokot visszaváltani¹⁾.

Lakvárra nézve még királyi megerősítése nem levén, az ez érdemben benyújtott kérvényére 1597-ben a bécsi udvar kijelentette, hogy az iratokból kitűnik ugyan az öröklésre jogosító atyafiság, de hogy a kérelmezett javak szakadatlan birtoklásában voltak-e, az nincs feltüntetve ; ezért az udvar kívánja birtoklás folytonosságának kimutatását).

Ezen felhiyásnak engedve, a bécsi aula kommissiójához két ízben is benyújtott kérvényben kimutatja, hogy Lakvárat és tartozékait 1560-tól fogva szakadatlanul bírja a család: nevezett évben bírta Tahy Ferencz kir. főlovászmester és neje Zrinyi Ilona grófnő, megvevén Baracska Pálné szül. bucsáni

1) El. nr. 151 p. croat.

2) „ „ 60 „ hung.

Korlátkövy Annától. Tahynak három leánya volt u. m. Margit (Orsich Kristófné), Anna (Gyulaffy Györgyné) és Ilona (Markovich Jánosné). Orsichné Tahy Margitnak leányát, Ilonát házastársul vette Jankovich György, kiknek egy fiuk volt János. Ezen Jánosnak fia a most kérelmező István, ki jelenleg tényleges birtoklásában van Lakvár és tartozékainak¹⁾, kérelmezőnek pedig két fia István és György, mint törvényes örökösei. Ezen indokolás után a királyi megerősítés nem volt megtagadható.

1698-ban tiszti szék alkalmával a laki jobbágyok „hallatlan botrányos lépésre vete-medtek földes uruk ellen²⁾“. De hogy mit cselekedtek, nincs részletezve. E botrányos lépés szigorú megrendszabályozása végett Szankó Mátyás főbíró ugyanazon évi szept. 1-én sürgősen intézkedik³⁾.

1694-ben István elveszti szeme világát, de mindamellett nem szünik meg figyelmes gazda lenni. Fia — György — a praedika-

1) El. nr. 234 p. hung.

2) „ „ 61 „ „

3) „ „ 26 „ „

tum ősi székhelyét Kosztelt — azaz Pri-
bérdet elhanyagolja, miért is bíróilag meg-
intetik¹⁾).

Neje Szüts Katalin iránt kiváló figyelem-
mel viseltetvén, nem akarta, hogy nejének
uradalmilag felhasznált pénze visszatérítés
nélkül maradjon, illetőleg, hogy feledésbe
menjen, a pécsi káptalan előtt 1701-ben ki-
nyilvánítja, hogy a laki uradalom terheinek
törlesztésére nejének apai és anyai öröksé-
ge 1792 irtig vétetett igénybe, a laki birtok
védelmezésének peres eljárásához 542 rttal
járult, a mellett neje fölépíttette a laki ku-
riát, s két malmot, egy szöllőt is teljesen
saját vagyonából létesített, a gazdasági be-
rendezés is mind neje vagyonából eszközölte-
tett²⁾).

E költekezések kimutatására szükség
volt egyrésztől azért, hogy a bécsi aula ki-
vánatának ez érdemben is elégtétessék, de
másrésztől azért is, mert ez ügy bírói vizsgá-
lat alá esvén, 1701-ben a bíróság előtt is ki-
kellett mutatnia, hogy a laki várnak és hozzá-

1) El. nr. 121. p. croat.

2) „ „ 63. „ hung.

tartozóinak jó karban tartására mindig kiváló gond fordított, s hogy a bécsi aula commissiójának is a kívánt 542 fr. lefizetett¹⁾).

Előkelő férfiú lévén, a nemzetet közelről érintő ügyektől nem tarthatta magát távol, s a bécsi aula vizsgálataiból az tűnik ki, mintha István a Rákóczy-féle mozgalmaknak kisebb-nagyobb mértékben részese lett volna. Való-e vagy csak gyanu, de a bécsi udvar nem csekély kellemetlenséget okozott e miatt, nem ugyan Istvánnak, mint inkább gyermekeinek.

István 1708-ban május 25-ikén laki kastélyában megöletett rablók által, e halál meggátolta az udvart az ellene célzott törekvésekben, miért is fiaival akarta éreztetni, mint azt a következő pontban fogjuk látni.

A gyilkosság eseményét Deseő Ádám főbirónak 1731. szept. 14-ikén felvett vizsgálati jegyzőkönyvéből tudjuk. Hogy miért ily későn? Valószínű hogy a Dersffy-ek után az Eszterházy herceg is birván Lakon némi jogokkal, ennek később történt határsértései

1) El. nr. 94. p, hung.

miatt kérhettek István fiai vizsgálatot. A jegyzőkönyvben erről szó is van.

A kihallgatott tanuk a gyilkosság részletei előadásában egyformán vallanak, voltak pedig a következők: Vaisz Pál, Jankovich István íródeákja, Mazusa Balázs laki jobbágy, Szántói Mihály laki jobbágy, Horváth Miklós laki jobbágy, Susztó Mihály, Musza Mihály, Musza Miklós és Béres János, mindnyájan Jankovich István jobbágyai.

Legterjedelmesebben vall az író deák; ki 11 évig szolgálta Istvánt, s ki a gyilkosság éjjelén is ura közelében volt. Jankovichné Szűts Katalin ekkor Szlavoniában volt, az uradalmi szekerek is ugyanekkor szállították Horvátországba a gyapjút. Nevezett év és napon, Pünkösd előtt való pénteken, három rácz haramia a laki koresmában mulatott napestig, s a koresmában levő czigányokat kivont fegyverrel kergették. Ezután a három részeg haramia az urasági lakhoz ment, a kapunál ugató juhász ebek közé lövén, ennek hallatára Vaisz Pál deák kiment a kapuhoz, s megkérdezte mit akarnak. Menj előlem ebhítt! kiáltottak reá, s kivont karddal a ház felé mentek. Bemenvén a házba az asztalra ütvén kiáltotta az egyik haramia: Te vagy-e

a Jankovich? Te tartozol nekünk pénzzel add meg, másképen meghalsz! István mentegette magát, Vaisz is beleszólt a védelembe, engesztelte őket de ők gyilkos szándékuktól el nem állván, Vaisz lármával akarta őket szétugrasztani, kiugrott a szobából s a közeli templomhoz futott a harangokat félrevern, de mire oda ért, már kongatták a harangokat. Ekkor lövést hallott, sietett vissza urához, de már akkor a fából épített és szalmával fődött ház lángba borított. Vaisz befutott a lángok között urához, de már őt az asztal mellett a padon halva találta. A holtat kivitték az udvarra, homlokán és kezén vágás, derekán szurás mellébe pedig lövés volt látható. A láng gyors terjedésével a benyíló szobában levő irományok sem voltak megmenthetők. István — mint másutt említém ekkor — már hosszú éveken át világtalan volt.

Mazusa Balázs vallomása megegyezik Vaisz-ével, azon hozzátevéssel, hogy estve néhány cigány ment be az urasághoz panaszra, a végett, hogy a korcsmában három rácز haramia egy cigány gyermeket s három lovat összevagdalt. A cigányok alig távoztak, a haramiák is megérkeztek s az uraságot

vacsora fölött találták. Összevagdalták, belelőttek, s az égő gyertyát kivivén, a házat felgyújtották. Ezen tanu volt az, ki a harangokat azonnal félreverte.

A többi tanu hasonlóképen vallott¹⁾.

István valószínűleg Sz.-Győrökben temetett el a család többi tagjai közé. Erre enged következtetni az, hogy az 1891. évi sírbolt vizsgálat alkalmával a járási orvos egy koponyát talált, melyen a külső erőszak jele nagyon is felismerhető.

István és neje Szüts Katalin házasságából született: István és György. Istvánnal a következőkben bővebben fogunk foglalkozni.

A hagyomány szerint a tűzvész után Szőlős-Győrökben laktak, sőt István, a világta-
lan már előbb is évek hosszú során át Győrökben lakott.

1) Regest. nr. 99.

VI.

II. Jankovich István de Pribérd.

Atyja — István — halála után első gondja volt örökségében magát királyilag megerősíteni. Nem csekély gondot okozott neki a bécsi udvar a miatt, mivel atyját kurucz-vezérnek, vagy legalább is kurucz-támogatónak tartották, s mivel a holtat már nem büntethették, tehát gyermekein akarta az udvar hatalmát éreztetni, a királyi megerősítés bővebb indokolásig megtagadtatott. Miért is István és testvére György 1710-ben erélyesen védekeznek az udvar vádja ellen.

Állításuk igazolására felhozzák, hogy atyjuk évekkal előbb Lakvárba tevén át lakását, onnét ki nem mozdult, mivel hosszas szembaja miatt világtalan lett, mit az akkori lengyeltóti és buzsaíki plébánosok is okmányilag bizonyítanak, s így a Rákóczy felkelésnek részese nem is lehetett. De, hogy

nem volt kurucz, azzal is bizonyítják, mivel az esetben a kuruczok által nem raboltatott volna meg.

A védelmet az udvar elfogadta, habár nem tarthatjuk alaposnak, mivel mint az előbbiekből már tudjuk, I. István gyilkosai nem kuruczok, hanem vagy ráczok, vagy czi-gányok voltak, mert a később tartott vizsgálat ily értelemben nyilatkozik. Minthogy pedig a vizsgálat csak 1731-ben tartatott, ennél fogva István biztos tudomással nem is birt, s csak jóhiszeműleg járt el a védekezésnél).

E védekezésre I. József király a hűtlenség vádját beszünteti, István és György atyjuk örökségében megerössittetnek.

II. István tervszerű takarékos gazda volt, a tulajdon jog védelme nem egyszer a bíróság elé kényszerítette.

1713-ban Berki pusztá, s a hozzá tartozó malmok vissza csatolása végett kérvényez nemkülönben a szalacsikai és kereszturi birtokrészek vissza szerzése érdekében,

1 El. nr. 76 p. hng.

2 „ „ 82 „ „

melyek ez idő szerint Heher András kezében voltak¹⁾. A per békés elintézését nyert.

Lakvár határa miatt a szomszédos Széchenyi grófokkal nem egyszer vitás kérdések támadtak, miért is egy 1715-ben hozott bírói végzés alapján a Széchenyi grófok a Lakvárhoz tartozó javak használatától eltiltattak²⁾.

1717. márczius 10-én a nagyatyjától, Jánostól, a Budomirovich családnak 81 frt-ért elzálogosított s ettől ismét zálogosítás folytán a Zarka család kezére jutott Zsitva pusztát — mely legutóbb már a Szankó-család kezén volt — meghagyja továbbra Szankó kezén, de Szankó Miklós Szőcsényt és Léthát évi 20 frt fizetés viszontkötelezettségével átengedi Jankovich Istvának. Minthogy pedig Szankó bizonyos „ius armorum“ czimén Szőcsényért 22 frtot, Zsitfáért 54 frtot, Létháért 22 frtot már a kincstárnak lefizetett, ennél fogva Szankó halála esetén a birtokok visszaszállnak ugyan a Jankovich-család kezére, de tarto-

1) El. nr. 82. p. hung.

2) El. nr. 85. p. hung.

zik 198 frtot a Szankó-örökösök javára visszafizetni¹⁾).

István házasságot óhajt, anyja nem ellenzi, de öbiztosítás végett 1717-ben a következő egyezséget köti fiával: Mindegyik fél eshetőleges halála esetén vagyonának haszonélvezését az életben maradottnak hagyja. E szerződés Lakváron kötött (előtt²⁾). Ez egyezés megemlékezik István jegyeséről, Gerécy Erzsébetről is akként, hogy Istvánnak a házasság consummálása előtti eshetőleges halála esetén jegyesének hozománya épségben visszaadatik.

Jegyese a gazdag és hirneves Geréczy Ádám és Sárkány Krisztina leánya volt, kinek már eljegyeztetésekor három faluja volt: Biszág, Novomeszto és Jertovecz. E birtokok a zágrábi káptalan javára 6702 frtig meg voltak terhelve, de István letörleszti, s erről Erzsébet rásbeli elismervényt ad a Jankovich-birtokok javára³⁾).

1) El. nr. 91. p. hung.

2) El. nr. 210. p. hung.

3) El. nr. 55. p. croat.

1719-ben donatiót kap. A kasztelláneczi Pálffy-ág kihaltával ugyancsak Pálffy Miklós nádor által az egész Kasztellánecz horvát falut kapja donatio-képen¹⁾, mely donatio 1720. május 9-ikén erősítettik meg az udvari kanczellária által²⁾).

Birtokai közül Gyenő az azon kor foglaltási rendszerénél fogva a pécsi paulinusok kezére jutott, miért is 1720. juni 27-ikén a pécsi káptalan előtt felszólal P. Gerdenicz József prior ellen, hogy mi jogon bitorolják Gyenőt?³⁾ E felszólalás sikerre vezetett, a birtok visszakerült, de 1737-ben már ismét megintette a pálosokat, mivel a Gyenő utáni jobbágyi census beszédésében háborgatták⁴⁾).

Figyelme kiterjedt a rokon birtokokra is. Tahy-tól leszármazva a Csopaky-családdal atyafiságban volt, miért is gyanus szemmel nézte Balogh Andrásné (Csopaky-leány) pazarlását. Baloghné mindenét a hitelezők

1) El. nr. 155. p. croat.

2) El. nr. 157. p. croat.

3) El. nr. 167. p. hung.

4) El. nr. 169. p. hung.

kezére akarta juttatni, minthogy egyenes örökösök nem lévén, István az örökségre igényt tartott, ez okból 1729. június 27-én óvást emelt Julia (Baloghné) pazarlása ellen¹⁾. Ugy látszik hogy a dolog békés megoldást nyert, mert az 1720. szept. 25-ikén tartott kaposvári megye-gyűlésen szó volt a Jankovich István és Baloghné közti rokoni megállapodásról, mely szerint Jankovich István kifizeti Julia adóságait de birtokait kezére veszi²⁾.

Figyelemmel kísérte a horvátországi Tomasovecz birtokot is. E birtokot Orsich Anna (szintén vérrokon) birta, de úgy István mint neje testvérének Pataticzné Gereczy Teréznek gyermekei is igényt formáltak hozzá³⁾, miért is Orsich Tamás bíróilag megintetik, hogy mondjon le a birtokról. Ez ügy is békés megoldást nyert. 1725-ben Czindéry Ferencz Ignácز körösmegyei főbíró előtt a Patatichek és Jankovich István megegyeztek Tomasoveczre nézve úgy, hogy báró Gostálné Orsich Anna 1750 frtnyi

1) El. nr. 218. p. hung.

2) El. nr. 219. p. hung.

3) El. nr. 253 p. croat.

zálogért birván Tomasoveczet, e birtok felét Jankovich birja 3750 frtéért, másik feléért, mely a Pataticokat illette, szintén 3750 frtot fizet, : birja 25 évig zálogban¹⁾.

1722-ben István donatióban kapta Pác zod, Herántfalva, Boda és Mária nevű birtokokat, a donatió Pálffy nádortól adatik Jankovich István s neje Geréczy Erzsének, kik is a veszprémi káptalan által be is vezetnek²⁾).

E donatio ellen óvást tesz Kengyel János vicekapitány³⁾). Sikerült is neki a tiltakozás, mert 1723. okt. 22-ikén Pác zod a Kengyeleknek adatik; azonban a siker rövid volt, mert Jankovich megfélebbezi, s Pálffy Miklós nádor a pécsi káptalan által meg is semmisített⁴⁾).

István visszanyeri Pác zodost s 1724-ben már birtokai közt találjuk, miért is Kengyel János szentgyörgyvári vicekapitány a következő egyezséget köti Jankovich Istvánnal : Jankovich István háborítlanul birja

1) El. nr. 254. p. croat.

2) El. nr. 131. p. hung.

3) El. nr. 135. p. hung.

4) El. nr. 138. p. hung.

Páczodost, de átveszi Kengyel adósságait is¹⁾).

1727-ben ismét donatiót kap. Ez évi május 31-ikén folyamodik Kéka és Várda pusztáért, mivel a tulajdonos Kéthelyi és Várdai családok kihaltak. A donáció megadatott, s még ugyanazon évi aug. 26-ikán a veszprémi káptalan által be is vezették²⁾).

1727-ben febr. 26-ikán Niczky Györggyel szerződik oly módon, hogy István átengedi Niczkynek Létha pusztát, cserében Niczkynek zalai birtokáért³⁾).

Novomesztóban a Gerévnyeken kívül a Patatichek is birtak javakat, ezek egyikétől Báró Patatic Sándortól megveszi illetményét 1729-ben⁴⁾), ugyanezen évben Sándornak Zeleniczei birtokát is megveszi⁵⁾).

Ezen adásvevés nem tetszet Patatic Kátának, miért is úgy, Biszágbán, mint Nowomesztóban akadályokat gördített Jankovich elé, miért is István és neje perrel támadták

1) El. nr. 142. p. hung.

2) El. III. pr. 515. p. hung.

3) El. nr. 228. p. hung.

4) El. nr. 208. p. croat.

5) El. nr. 210. p. croat.

meg Katát 1731-ben¹⁾). A per vége az lett, hogy a Patatic-féle összes biszági javak 2655 frtért Jankovich István és neje Geré-
czy Erzse kezére szálltak 1734-ben²⁾).

A Rincsmaul-féle birtokokra is igényt tartott István — Rincsmaul Karolina grófnő VI-ik illetőleg III-ik Károly császár és király előtt 11500 frtért eladja: Mindszent, Gyümölcsén, Tormás, Bikal, Marocsa, Iván, Révfa, Egyedfa, Szentgyörgy, Szentmárton, Pilyóka, Szenna, Szaty, Köbli, Kiskéthely, Czella, Gorán és Madarász birtokokat Baranyában Petrofszky József és neje Broderich Máriának. E birtokra István is igényt tartván, az adás-vevés ellen 1735 nov. 2 -dikán tiltakozott³⁾).

Mínthogy e tiltakozás nem hozta meg a kellő eredményt, 1736. októberben ismét tiltakozott a pécsi káptalan előtt⁴⁾). E tiltakozásnak sem lett egyéb eredménye, mint-hogy a mindszei jobbágys cenzusa illet-ményképen lett elfogadva, ezen cenzust Jan-

1) El. nr. 57. p. croat.

2) El. nr. 58. p. croat.

3) El. nr. 162. p. hung.

4) El. nr. 163. p. hung.

kovich több éven át kapta, de minthogy Pe-
taovszky ez ellen akadályokat támasztott
ezért 1737-ben bíróilag megintetett¹⁾. Követ-
kező években az Ausperg-féle birtokok
foglalkoztatták Horvátországban Jankovichné
Geréczy Erzse bíró uton felhívja Ausperg
grófot, hogy a Lodomér és Bellovár birto-
kokra vonatkozó okmányokat ez évi szent
Márton napig mutassa be, jogainak igazolása
után a kívánt összeget fizesse le, s ugy a
birtokok neki átadatnak²⁾. A következő 1743-
ik évben Somssich Benedek varasdi főbíró
előtt megjelentek az érdekllett felek: Janko-
vich István és Vallith Ferencz ez utóbbi,
mint Ausperg gróf teljhatalmu megbízottja.
Ausperg pedig távoli rokonai viszonyban
volt Jankovichchal. Ausperg a kívánt össze-
get nov. 27-ikén fizette le Varasdon, s a
kérdés megoldatott³⁾.

Ugy gazdasági mint a szomszédokkal
való béke fentartása czéljából határkiigazi-
tásokat tartatott, s 1743-ban csupán e czélra

1) El. nr. 165 p. hung.

2) El. nr. 192. p. hung.

3) El. nr. 192. p. hung.

1396 frtot költött. A határjárás a következő birtokokon történt¹⁾: Lak, Vámos, Hetes, Tótgyugy, Kisberény, Szöllös-Györök, Orda, Berki, Kapos-Ujlak, Boda, Zsitfa részben, Buzsák, Mosdós, Kaposkeresztur, Béndek, Árpás, Kiskölked, Közép-Séva, Szalacska, Nagy-Bü, Gilla, Polány, Gyümölcsén, Nagy-Vitya, Szöcsén részben, Cserid, Pátró és Nagy-Berény.

1744. szept 4-ikén Jankovich István s ekkor már második neje B. Majthényi Viktória donatióban kapják Szöllös-Györök, Szöllös-Lak és Orda birtokokat, minthogy a törvényes birtokos Tahy leszármazásából örökös — nélkül halt meg. E donatiót Pálffy János nádortól kapták²⁾.

1745-ben birtokai közt egy új név is szerepel: Csorna, melyet Kalocsa város vett ki bérbe legelőnek 120 frtéért. A bér évenként Lakban volt fizetendő³⁾.

Elhunyt nejének hagyatéka feletti osztoz-

1) El. nr. 193. p. hung.

2) El. nr. 117. p. hung.

3) El. nr. 251. p. hung.

kodás a rokon Pataticokkal 1746 szept. 27-ikén ment végbe a szlajnai várkastélyban¹⁾.

A berki és ságvári birtokrészek állandó pertárgyul szolgáltak István és Makay Boldizsárné szül. Balogh Krisztina között (Gyulaffy ágon rokon Jankovichékkal). Erre nézve a pécsi káptalan előtt következő s örök időkre szóló egyezség kötötett 1747. márcz. 14-ikén: Balogh Krisztina helybenhagyja az ő anyja Csopaky Julia és Jankovich István, úgy Viza Lászlóné Mészkel Katalin közt 1720. jul. 18-án Lakban létrejött egyezséget; Balogh Krisztina örökre beszünteti Berkire szóló keresetét; ez ellenében Jankovich J. beszünteti Balogh Krisztina elleni három rendbeli keresetét ságvári osztályrészek érdekében, s a mosdósi pátrci és nagysévai osztályrészeket a mosdósi házzal együtt Balogh Krisztinának engedi, azonfelül Szalacsában makoltatást enged egy falka birkának, 50 kisebb 50 nagyobb marhának, 50-en felül már díjat fog követelni s megengedi az épületek tatározásához szükséges fának vágatását, s a

1) El. nr. 489. p. croat.

kereszturi osztályrész is Krisztináié marad ; erre viszont Krisztina a mosdósi Makay-Telek helyett Istvánnak egy más egyenértékű tetszés szerinti telket ad¹⁾.

1749-ben Ausperg grófnak 13000 frtot kölcsönöz 30 évre, de ez időre zálogba veszi Auspergnök Broknyevác (Moravcha), Lusa, Hrastyie nevű falvait, a jeszenováci szőlőt, s a Neszpetában levő földeket olyképen, hogy ha 30 év múlva a kölcsön vissza nem térítették, a zálog az esetben további 30 évre ismét Jankovich kézen marad²⁾. Ugyanezen évben Ausperg grófnak Lodomér nevű birtokát 15000 frtéért megveszi, benfoglaltatván e vételben úgy a már zálogban leírt lodomeri javak, mint a Leopolddonatio által nyert birtokok³⁾.

István 1750-ben meghalt, hátrahagyott özvegye Majthényi Viktoria bárónő 1751. 14-én egyezsége lép István gyermekeivel, Antal, Krisztina és Katalinnal, mely szerint 20000 frtot kap részből készpénzben, részből

1) El. nr. 112. p. hung.

2) El. nr. 27. p. croat.

3) El. nr. 195. p. croat.

értékpapirokban, mely végkielégítésről¹⁾ Viktória bárónő megis nyugtatja írásbelileg. Ezen összeg teljes bizonyossággal Viktória hozományát képezhette, mert eltartására nézve a testvérek a következő évi május 29-ikén külön szerződésre lépnek mostohájukkal²⁾).

István messze kiható gazdasági munkálatai közt nem szűnt meg a vármegyei szolgálat terén is érdemeket szerezni. 1715-ben Somogy megye főadószedőjévé lett (Generális perceptor), s a Pannonhalmát illető tizedet is ez évben már 1 szedte be³⁾).

Geréczy Erzsével kötött házasságból 3 gyermek született: Krisztina, ki nejévé lett szentmiklósi és óvári B. Pongrácz Jánosnak; Kata, Niczky Kristófné de eadem és Antal, kiről szintén meg fogunk emlékezni.

1) El. nr. 257. p. hung.

2) El. nr. 258. p. hung.

3) El. III. 507. p. hung.

VII.

Jankovich Antal (I.)

Családjának kimagasló alakja, már kora ifju korában hirneves főúr, ki még atyja életében 1748-ban donatiót kapott.

A Gerécziek kihaltával anyai ágon a Geréczy-javakra jogot formált, miért is Pálffy János nádortól Antal, Kata és Krisztina testvérek donatióban kapják a Geréczyek Jertovecz, Zelinavár, Lodomér és Belovár nevű gazdaságait az összes hozzátartozókkal együtt¹⁾. A bevezetés a császmái káptalan előtt történt, mikor is Krisztina már neje volt báró Pongrácz János cs. és kir. kamarai titkárnak.

Az uradalmak épségben tartására kiváló gondja volt, miért is az atyja által csinált határkiigazítás alapján a varasdi káptalan

1) Et. mag. 194. p. croat.

által meginteti Patatic Lajost 1753-ban, midőn a szomszédos Jankovich területből foglalt¹⁾.

1752. május 28-ikán megosztózik nővéreivel. Antal kapja Öreglak, Kisberény, Buzsák, Kiskölked, Vitya, Baráti, Nagyberény, Bodvicza, Kivadár, Pác zod és Herénfát; — Krisztina kapta: Hetest, Kaposujlakot, Zsitfát, Szövécsot, Nagy-Büt és Szöcsényt; — Katalin (Nicz¹yné) kapta: Vámost, Berkit, Polányt, Mosdóst részben, Gillát, Kaposkereszturt, Cseridet, Gyümölcsényt, Tepe nyét, Szalácskát, Árpást, Kis-Sivát, Nagy-Siva felét, s ezen kívül bizonyos kisebb részeket Tékes, Cserid, Bodvicza, Kivadár, Herénfa és Páczodból. Megemlíttetik még, hogy Szöllös-Györök és Orda fiági birtokok, s Tót-Gyugy nőági birtok minden hozzátartozókkal együtt özv. mostohájuk Majthényi Viktoria bárónő kezén hagyatnak haszonélvezetül haláláig, vagy esetleges házasságra lépteig²⁾.

A horvátországi birtokokon pedig juni

1) Et. mag. 237. p. croat.

2) Elench. III. 518. p. hung.

13-ikán osztottak a báni tábla előtt. Antal kapta: Biszág, Tomasovecz és Novakovecz birtokokat egy varasdi házzal; — Krisztina kapta: Novomeszto, Jertovacz, Kasztelancz és Zelniczát a légrádi házzal és szőlővel; — Katának jutott Brokunyevacz és Lodomér¹⁾.

Viktória bárónő e közben megbánta az egyezséget, s azon czim alatt, hogy férje halála miatt elméje megzavartatván, nem tudta mit csinál. miért is a szerződés semmisnek nyilvánítása végett a királyi tábla elé fellebbezett²⁾.

Azonban a fellebbezés megszűnt, mert 1755. jun. 11-ikén Antal pénzkielégítést adott, visszaváltotta Ordát és Györököt; s minthogy Viktoria házasságra lépett Cséty Sándorral, ekkor bizonyos ingóságok és 3800 frt végkielégítéssel az ügy befejeztett³⁾.

1752-iki szeptemberben házasságra lép galanthai Fekete Juliával. Az eljegyzéskor

1) Elench. III. 519. p. hung.

2) „ „ 520. „ „

3) „ „ 523. „ „

5000 forint ajándékot köt ki menyasszonya részére, melyet Julia kívánatára bármikor kész kifizetni¹⁾).

Szőllős-Györököt 1755-ben visszaváltván, a györöki házból Katának is lehetett volna követelése, a mennyiben pénz és robbottal járult az építéshez, de Kata lemondott minden ebbeli igényeiről úgy maga mint örökösei részéről²⁾).

Viktoria férjhez ment, Tót-Gyugyhoz való jogát ennél fogva elvesztette, mely eképen Béndek, Tömör, Landor és Petenddel együtt Antal és nővérei közt felosztatott³⁾).

Györökön és Szöllős-Lakon a Gyulaffyi rokonok is birtak némi részeket, miért is Antal és neje 1761. aug. 8-ikán 3500 forintért megveszi a Csoknyaiak és Vizáknak — mint Gyulaffy örökösöknek itteni birtokrészeit⁴⁾).

Antal horvátországi követ, s királyi tanácsosi ranggal fejezte be életét 1765-ben.

1) El. magn. 522. p. hung.

2) El. magn. 525. p. hung.

3) El. III. 237. p. hung.

4) El. III. 538. p. hung.

Két gyermeke maradt, János 12 éves és Anna 13 éves, kik is 1768. máj. 4-ikén hivatalosan anyjuk gyámsága alá helyeztetnek. Anyjuk: *Galínthai Fekete Julia* a takarékosság mintaképe volt. Születéshelye nincs megállapítva, de valószínűleg Magyar-Atádról származik. A vagyonszerzés kiválóan sikerült Juliának.

1767. szept. 9-ikén megveszi a Csoknyaiaknak (Viza László örökösei) malomilletményét¹⁾.

1768. jan. 7-ikén a vasvári káptalan előtt megveszi Horváth László s neje Bakacs Orsolya gyermekeitől, Elek, Antal, János, Ferencz és Erzséttől a Jankovich Antal által már zálogban is bírt Csehi falut, valamint a Túron és Halagoson levő birtokrészeket 27477 frt örökáron²⁾.

1775. febr. 15-ikén ifj. Bárány Ferencz boglári szöllejét, s egyéb illetményét szerzi meg 1968 frton³⁾.

1) EL. III. 237. p. hung.

2) „ „ 538. „ „

3) „ „ 543. „ „

1776-ban Bárány László javait veszi meg Bogláron¹⁾).

1779-ben szintén Bogláron a Sóstay János és Nagy Mózes-féle birtokokat szerzi meg²⁾).

1796-ban Fekete Apolonia kislaki birtokát vásárolja meg³⁾).

1798-ban márcz. 23-ikán Szulik Fánitól megveszi Fajszot, s a Körmenden, Hedrahelyen és Szentkirály pusztán levő birtokrészeket 11000 frton⁴⁾).

E gyarapodásnak tulajdonítható, hogy egy 1814-iki összegezés szerint Fekete Julia — s így a Jankovich-család — kezén 30917 hold birtok volt.

1804-ben végrendekezett ugyan, de ezt egy újabb végrendelet által megsemmisítette, mely utóbbi szerint javainak nagy rész Draskovichné Jankovich Annától született leány unokáinak hagyta s nem pedig leányának.

E végrendelet a szombathelyi káptalan

1). El. III. 544. p. hung.

2) „ „ 548 „ „

3) „ „ 563. „ „

4) „ „ 565. „ „

által lett kihirdetve 1815. jun. 8-ikán Julia halálának nyolczada alatt, azonban formahibák miatt János és Anna egyenes örökösök által megtámadtatott a veszprémi káptalan előtt, a hol is a végrendelet hiányai miatt annak megsemmisítését helyezték kiállításba, s az örökség zár alá helyeztetett¹⁾. A Fekete Julia javakról szóló okmányok a rokon Salburg Richard grófnál voltak, miért is a jövőben való könnyebb igazolhatás czéljából Julia egyik örököse János, felhívja Salburgot, hogy az okmányokat hozzá, miut örököshez s a Jankovich levéltár gondozójához beküldeni el ne mulassza²⁾. Az iratok 1816. ápril 18-án kerültek a családi levéltárba³⁾, s ez alkalommal Salburg is megyezett Jánossal, a mennyiben Salburg is jogigényekkel birt az örökösödéshez anyja után. Az egyezés létrejött, de Salburg kötelezi magát a János által kifizetett 100000 frt adósságot visszatéríteni⁴⁾. Ezzel a horvátrészi birtokok örökségi ügye véget ért. Fekete

1) El. III. 579. p. hung.

2) „ „ 581. „ „

3) „ „ 582. „ „

4) „ „ 583. „ „

Julia leányának, Annának, a Draskovich gróffal kötött házassága után Fajsz, mint Anna illetménye Draskovich névre ment át, mely birtokot leánya, Bertholdyné Draskovich Anna 1831. jan. 11-ikén eladja Kund Vincze és Gusztáv testvéreknek ötszázezer frtért¹⁾).

A kegyuri jogokat Julia személyesen gyakorolta, ő praesentálta 1804-ben a buzsáki plébánost, általa történtek az építkezések is, melyekben elég bőkezűnek mondhatni, mert még Öreglakon is — hol pedig nem volt kegyur — plébánia lakot építtetett, a szőlőhegybe pedig csinos kápolnát*).

Magyar-Atádon lakott, de birtokait sűrűn látogatta, mert a személyes meggyőződésre nagy súlyt fektetett.

Magyar volt szívvél lélekkel annyira, hogy a németet semmi formában sem szívelhette. Fia német bárónőt vett nőül, miért is a hagyomány szerint kibékült ugyan a helyzettől, de mégis mikor Öreglakon keresztül utazott, néha nem is szált le kocsi-

1) El. III. 627 p. hung.

*) Canon. visit.

járól csak unokáit hívatta magához, s megcsókolván őket, távozott.

Tevékeny életét félszázados özvegysége után 1815. júni 2-ikán fejezte be Öreglakon, s hamvai az öreglaki templom sírboltjában nyugsznak.

VIII.

Jankovich János.

1750—60 között született Jankovich Antal és Fekete Julia szülöktől.

1779 január 10-ikén házasságra lépett Püchler Terézia bárónővel. — Teréz atyja, Püchler József báró, Mária Teréziának 40 éven át — legmeghittebb — kabinettitkára volt, ki 1770 körül szent-István-rendet kapott, s így lett báróvá. Neje s így Teréznek anyja volt Ungrechtsberg Anna bárónő.

Püchler mindig az udvarnál lévén, illetőleg lakván, könnyen érthető azon jó viszony, mely Püchler Teréz és József császár egyetlen leánya, — Jozefin, között létezett. E jó viszonyt elősegítette az is, hogy Teréz keresztanyja Mária Terézia királyasszony volt.

József császár leánya és Teréz körülbelül egyidősek voltak, s mikor a kérelhetlen halál a gyenge császári szüzet 14

éves korában elragadta, utolsó emlékül, szeretetének igaz zálogául arcképét adta Püchler Teréznek, mely arckép ma is látható a Gróf Jankovich-család szőlős-györöki kastélyában.

Jankovich János magas műveltsége a fejedelmi udvar kedvelt vendégévé tették őt, s ez uton sűrű találkozása volt a Püchler-családdal. E sűrű találkozás érlelte meg a királyasszony által is óhajtott házassági frigyet, mely János és Teréz kezét himen láncai közé szorította. Maria Terézia e házasság feletti kiváló megelégedésének emlékéül saját arcképét adta az új párnak, mely kép szintén Győrökben Püchler Teréz és Jozefin főhercegnő arcképei között látható.

János házassági szerződése szerint 3000 arany menyasszonyi ajándékot kézbesít Teréziának, a közös szerzeményben szabad rendelkezési jogot biztosít, s ha János előbb halna el, özvegyi haszonélvezet címén leköti egyéb öröklött birtokait is¹⁾.

1793 szept. 1-én átveszi anyjától a Szől-

1) Elenchus III. 547 pars hungar.

lős-Győrök-vidéki birtokokat, nemkülönben a Bodvicza, Páczod és Kivadáron levő birtokrészeket¹⁾).

Az uradalom ügyeibe anyja mellett ű is befolyik, mert míg egyrészt a szöllős-laki Babics-birtokot nejével egyetemben 1796-ban ő veszi meg²⁾), addig a Bézsény és Fonyód közti legelő és bozót-kérdést ő oldja meg a Lengyel-családdal 1801 ápril 30-ikán³⁾).

Mint örököst, a birtokügyek közelről érdeklik, miért is Somogymegyének 1806. junius 9-én tartott gyűlésén tiltakozik a Jankovics-örökséghez tartozó Léttha puszta erdejének pusztításai ellen. Ezen pusztát három generatióon keresztül a Niczkyek birták Jankovich Istvántól. S minthogy e birtoknak a Niczky György halálával ismét Jankovich kézre kell kerülnie, ez okból tiltakozik a pusztítás ellen, nemkülönben a tervezett 32 évre szóló elzálogosítás ellen is⁴⁾).

1) EL. III. 559. p. hungar.

2) EL. . 562. p. hung.

3) EL. . 567. p. hung.

4) EL. . 571. p. hung.

Nevezetes a családban azért is, mert Vuchint ő vette meg, s így ő vetette meg alapját a család „vuchini“ predicatumának.

Vuchin kiváló gondjai közé tartozott, miért is erről külön végrendelkezett saját-kezüleg írva, mely 1817. június 22-ikén hirdettetett ki, mely szerint Vuchin kizárólag a fű-ág tulajdonává lesz¹⁾.

János meghalt Szöllös-Győrökben 1817. május 11-ikén. A végrendelet kihirdetésének fentebb említett napján özvegye, 3 fia és 5 leánya hat évre szóló egyezséget kötnek, melynek értelmében az összes vagyon az adósságok teljes törlesztéséig anyjuk kezén marad a legidősebb testvér — József — kormányzása mellett. Addig is a fítestvérek illő háztartást, a leányok pedig egyenkint évi 1500 forintban részesülnek²⁾.

Özvegyének B. Püchler Teréznek volt egy háza Sz.-Fehérvárott, melyet azonban nem akarván megtartani 1817. december 30-ikán bizonyos Stiegler Györgynek eladott

1) El. III. 584. p. hung.

2) El. „ 586. p. hung.

20,000 frtért¹⁾. E helyett 1819. okt. 15-kén megveszi Jankovich Annának Bodviczán levő illetőségét 47,000 frtért²⁾.

Hogy az uradalmak jogügyei állandó képviseletben tartassanak, az özvegy, és fia József, teljhatalmu megbizottnak kinevezik B. Pásztoryt, s mint ilyent az 1819 auguszt. 16-iki somogymegyei gyűlésen be is mutatják³⁾.

B. Püchler Teréz Fülöpön többrendbeli vásárlásokat tesz.

1819. decz. 21-ikén megveszi Körmendy Ferencz illetőségét két hajóval együtt 4000 frtért⁴⁾.

Fülöp gazdasági szempontból nevezetes pont volt. Azon időben Veszprém volt a leghiresebb gabonapiacz, s Fülöp lett a somogyi termékek raktározó helye. Fülöp hasznosságát az utódok is belátva nem csekély vételeket eszközöltek még Fülöpön.

János még életében megvette gróf Cziráky Antal budai házát, mely halála után

1) El. III. 588. p. hung.

2) El. „ 595. p. hung.

3) El. „ 597. p. hung.

4) El. „ 599. p. hung.

a budai fundualis könyvben az özvegy és fia József nevére íratott a nélkül hogy a testvérek ez ellen tiltakoztak volna¹⁾.

Jankovich János élete többrendbeli megtiszteltetés által koszorúztatott meg.

Horvátországi táblabíró, királyi táblai ülnök; anyjának ugyszintén Gróf Draskovich József és Gróf Brudern Antonia teljhatalmu megbízottja s. t. b. — Viselt dolgaiért legmagasabb királyi elismerésben részesült; a nemzeti muzeumért kiválóan lelkesülvén 1808. juni. 7-én 2610 frtot adott céljaira²⁾; a lótenyésztés előmozdítását célzó bizottságba a nádor által meghivatott s végre a nádori banderium kapitánya lett³⁾.

József császár halála után a magyar szent korona Ferencz király alatt visszahozatott Magyarországba s ezen koronaöri banderium neveztetett nádori banderiumnak, lévén a nádor ennek főparancsnoka.

A Jankovich—Püchler házasságból nyolcz gyermek született:

1) El. III. 603. p. hung.

2) El. „ 572. p. hung.

3) El. „ 632. p. hung.

a) József, született Bécsben 1780. január 15-ikén. Szülei iránti kiváló elöszeretetből Mária Terézia király asszonyunk fogadta el a keresztyanei tisztet ki is a kised Józsefnek bölcsőjéhez küldte a hadnagygyá való kinevezést.

József állandóan Vuchinban lakott. Az összes Jankovich-javak kormányzója volt. Új épületek emelése s egyéb gazdasági berendezésekre 130,319 frtot költött, melyről 1829. jan. 1-én adott számott testvéreinek.

Mint agg-legény lemondott minden örökségéről Antal és István testvérei javára, kik is évi járadékot biztosítottak részére¹⁾.

Kamarási méltóságot viselt. 1805-ben a somogyi insurgensek kapitányává lett, s mint a Szent Lipót-rend vitéze fejezte be életét Vuchinban 1861. július 31-én.

Kivánsága szerint ott fekszik a Fekete Hegyek legregényesebb pontján a jankováci határban. Sirja az őserdők közepett egy fensíkon emelkedő magas sziklafalba van vésve, bőven áradó hegyi patak szomszédságában. A sirüreg kápolnává alakíttatott, benne egy

1) El. III. 664. p. hung.

márvány oltár s felette szt. József és szt. Hubert képei. Az oltár alatt nyugszik József, kiért halála évfordulatán a vuchini plebános szt. misét végez.

b) Antal, házas Battyány Aloisia grófnővel.

c) István, házas Laffert Amália bárónővel.

d) Mária, gróf Pejacsevich Antalné.

e) Julianna, Csekonics Józsefné.

f) Karolina, gróf Starzinszky Károlyné.

g) Teréz, B. Laffert Ignáczné.

h) Anna, gróf Klobusiczky Vinczéné.

Anna és Julia ikrek voltak, Antal és Istvánról pedig külön fejezet alatt fogunk szólni.

József, Antal és István mint Jankovich János fiörökösei, atyjuk halála után több rendbeli cserét és vételt eszközöltek. Nevezetesebbek :

1820. febr. 5-én megveszik a jeszeniczei Jankovich Xavér 399 holdas birtokát 21945 frt vételáron a zalavári káptalan előtt¹⁾.

1821-ben Fülöpön a Bocskay-családtól és

1) El. III. 602. p. hung.

bizonyos Kovács Zsófitól vesznek birto-
kot¹⁾.

1824-ben megosztoznak nővéreikkel oly
formán, hogy a nővérek készpénzzel elégit-
tetnek ki²⁾.

1827-ben B. Pongrácz Lajosnak Baráti-
ban levő szöllejét veszik meg 68 hold föld-
del 5000 frtéért³⁾.

1828-ban márcz. 8-ikán B. Pásztory Mel-
chior s neje Juliától megveszik Buzsákon
levő birtokukat 41.000 frtéért, a pécsi kápta-
lan előtt⁴⁾.

1828-ban nov. 7-ikén eleserélik Visz köz-
ség határában levő illetőségüket Pozsgay
Miklós boglári birtokaért, felülfizetnek 1500
frtot⁵⁾.

1829-ben Kővágó-Körsön vesznek szántó-
földeket⁶⁾.

1831-ben Fülöpön bizonyos Kovács, Bursy,

1) El. III. 611. p. hung.

2) El. „ 614. p. hung.

3) El. „ 616. p. hung.

4) El. „ 619. p. hung.

5) El. „ 620. p. hung.

6) El. „ 621. p. hung.

Boros és Szerencsés-családoktól vesznek némi birtokokat¹⁾.

1836-ban Fülöpön és Ecséren az Eősz Szabó, Pupos, Vidossa és Vámosy családoktól vásárolnak²⁾.

1841-ben Bodviczát, Kivadárt és Páczodot elcserélik Jankovich Xavér Ferencz Látvány és Lelle birtokaért. Erre felülfizetnek 40,000 frtot³⁾.

Anyjuk B. Püchler Teréz végrendelete 1852-ben hirdettetik ki, mely szerint az összes szerzemény a fiaké, a lányok pedig két-kétezer frtot kapjanak. Ez összeget a fiak 3000 frtra emelték föl s fizették ki⁴⁾.

1) El. III. 624. p. hung.

2) El. „ 657. p. hung.

3) El. „ 665. p. hung.

4) El. „ 675. p. hung.

IX.

Jankovich Antal (II).

Jankovich János és B. Püchler Teréz fia, született Budapesten 1784. december 26-ikán.

Magas műveltség és széles ismeretkör jellemzik.

Házasságra lépett Battyány Alajos gróf és Szapáry Teréz grófnő leányával Alviriával. A házassági szerződés 1811. nov. 11-ről keltezik¹⁾.

A gazdaság nem nyújtott néki kielégítő élvezetet, miért is 1843-ban — testvéreivel megosztozván, vagyonának kezelését fiára, Lászlóra bízta.

Kiváló kedve telett a tudományok és szép-művészetekben. A latin és görög klaszikusok nemkülönbben a zene kedvencz foglalkozása voltak.

1) El. III. 573. p. hung.

1807-ben a királyi helytartótanácsnál fogalmazóvá lett. A hivatalos térre lépén, szereplésének nagy tér nyílt, s gyors léptekkel haladt a kitüntetések felé.

1809-ben a francia háború alkalmával a birodalom legfelsőbb kommissariatúsának jegyzője levén, e téren hivatalosan kifejezett királyi tetszést és elismerést nyert. E magas elismerés következménye lőn, hogy 1812-ben a helytartótanács titkári méltóságát nyerte el.

1814-ben cs. és kir. kamarás lett.

1830-ban mint Verőcze követe jelent meg Pozsonyban az országgyűlésen.

Horvát—Slavonországok két ízben is járultak küldöttségileg a királyhoz 1822 és 1832-ben, Antal mindkét alkalommal a küldöttség tagja volt.

V. Ferdinánd királylyá koronáztatása alkalmával a magas királyi kegy biztos zálogaképpen a r a n y s a r k a n t y u s vitézzé ültetett.

Antalnak sok kellemetlensége volt rokonával, gróf Salburggal.

Ugyanis, 1832-ben értésére esett Antalnak, hogy nagyanyja Fekete Juliának adósságai még mindig fönállnak nemesak, de sőt a biztosításul lekötött birtok gróf Salburg

által eltékoztatott, s így nincs kizárva azon lehetőség, hogy az összes adósság a Jankovich-család számlájára iratik.

Végre sikerült az adósságot törleszteni, de minthogy a pécsi káptalannál ez még mindig a Jankovich-családot terhelte felszólította Salburgot, hogy azt hatóságilag letöröltetni el ne mulassza. Salburg megígérte, s a gyors intézkedés biztosításául reversalist adott magáról, hogy különbeni sequestrum terhe alatt letörölteti, mi aztán 1832-ben végre is hajtatott¹⁾.

1843-ban a magyar részeken megosztozik testvérével, Istvánnal²⁾.

Három gyermeke: László, Julia és Stefánia.

László félszázados közszolgálat után grófi czimet nyert valóságos belsőtítkos tanácsosi ranggal. Róla bővebben. Juliát nőül vette B. Mandel Károly, Stephania pedig gróf Vénkheim Józseffel lépett házasságra.

Antal 1847. január 10-ikén sajátkezüleg írta meg végrendeletét, mely az 1849-ben

1) El. III. 631. p. hung.

2) El. „ 666. p. hung.

történt halála után még azon évi áprilisban ki is hirdettetett. Fiát Lászlót, teszi általános örökösévé azon megjegyzéssel, hogy nővéreinek egyenkint 40.000 forintot fizessen.

Meghalt 1849-iki márcziusban, a budai várban, állandó tartózkodási helyén. Eltemettetett Terczovácson a Jankovich-család birtokán épült csinos köralaku keggyuri templomban. Innét pedig 1891. szeptemberben átszállított a szőlősgyőröki a családi sírboltba.

Fényes pályájának ifju évei nem maradtak keserőség nélkül, neje, Battyányi Alojzia grófnő, a magas műveltségű csillagkeresztes hölgy, 1820. május 4-ikén, életének 33-ik évében Budán elhunyt. Holt teteme Terczovácra volt szállítandó, de állítólag az akkor dúlt pestis miatt minden holttest szállítása betiltva lévén, a tilalom őt Öreglakon érte, s így az öreglaki szőlőhegy alján levő, s még Fekete Julianna által épített Szent János kápolnában temettetett el 1820. május 8-ikán¹⁾.

Leánya, Venkheimné Jankovich Stefánia

Plebániai anyakönyv Öreglakon.

1872. nov. 1-én alapítványt tett le az öreg-
laki plebániái hivatalnál, melynél fogva az
öreglaki plebános évenként május 4-ikén a
szent-János-kápolnában szent misét végez
elhunyt Battyányi Aloiziaért.

Fia, az érdemekben megőszült László
gróf, val. belső tit. tan. pedig 1891. szept.
7-ikén átvitette az u. családi sirboltba Szöllös-
Győrökbe. A 71 évnél tovább eltemetett
koporsó a diszítés némi lehámlásával telje-
sen jó karban találtatott. Beszenteltetett
Öreglakon 1891. szept. 7-ikén délután 4
órákor. Győrökben pedig 10-ikén d. e. 10
órákor. Előbbit Csányi Ferencz öreglaki,
utóbbi Kozma László győröki plebános
végezte.

X.

Jankovich István (III).

Jankovich János és B. Püchler Teréz fia, született 1793-ban.

Tudományos kiképztetése szüleinek kiváló gondját képezte, miről a bölcészeti osztályok s utóbb az egyetemen nyert sikeres bizonyítványok tanuskodnak¹⁾).

Mint kiváló jó gazda testvéreinek bizalma folytan az osztatlan magyarországi birtokok vezetésével bízott meg. Később Vuchint is átvette²⁾).

1820. april. 20-ikán házasságra lépett Laffert Amália bárónővel, B. Laffert Vincze és Vittdorf bárónő leányával. Ugyazon évi május 10-ikén pedig Istvánnak nővérét,

1) El. III. 636. p. hung.

2) El. „ 646. p. hung,

Teréziát, B. Laffert Vincze fia, Ignác, vette nőül¹⁾).

Barátságos magyar alak. Előzékeny anynyira, hogy a köszöntésben megelőzni nem lehetett. Gazdatisztjei iránt igazi családi jóindulattal volt s nem ritkán előhuzta dohányzacskóját, s tisztjét „reágyújtásra“ hívta fel.

Cselédei iránti atyai jóindulata, s ezzel kapcsolatos igazságossága jellemzik. Előbb alapos meggyőződést szerzett minden oldalról, s csak azután nyivánította véleményét²⁾).

Jankovich Xavér Ferencz, ki Szöcsényt eladta gróf Szécsenyinek, Lellét és Látrányt megvette. Ezeket harmincz évi birtoklás után a Jankovich testvérekkel elcserélte. Az egyezség megtörtént, de Xaver megbánta s tízezer forinttal többet kért. Mikor az egyezség ezen egyoldalú felbontásának okát kérdezték, egyszerűen azt felelte „Situs et amoenitas loci 10.000 frt.“ Tehát a vidék szépségét becsülte tízezerre.

István, egy magyar főurhoz méltóan fia

1) El. III. 609—610. p. hung.

2) Egykornak hagyományai.

neveltetésére kiváló gondot fordított. 1833. október 1-én szerződést köt Forinyák budapesti ügyvéddel, ki is az ifju József gondozását magára vállalta az iskolai évek során keresztül.

1843-ban István megosztozik Antallal a magyar részekén.

István leginkább Terezovácson lakott, de nagyon sokat tartózkodott Somogyban is, s a halál itt érte Szöllös-Györökön, honnét tetemei Terezovácra szállítottak.

XI.

Jankovich Bésán József.

Jankovich István és Laffert Amália házasságából született 1825. szept. 8. Szöllősgyőrökön.

Tanuló éveit Budapesten töltötte a tekintélyes Forinyák ügyvéd gondozása alatt.

Takarékos gazda, a modern gazdálkodás szellemével. Ez fejtí meg azon nagymérvű építkezéseket, beruházásokat, melyek évről-évre emelték az uradalom értékét.

Egyik nevezetes építkezése az öreglaki kastély, mely egyszersmind állandó lakó helye volt.

Vizeki Tallián Matilddal 1851-ik évben házasságra lépven, kölcsönös szeretetük példányszerű volt, egymásért és egymásnak élni szívük jellemzéke volt.

Az ugynevezett házigazdaság erős kitartásra talált áldott nevében, s míg bizonyos idylli örömmel etette az ablak alá szelidi-

tett vadakat, addig az apróbb házi dolgokra is felügyelni meg nem feledkezett. S azon kéz, mely nem szünt meg igazgatni, nem szünt meg a női kézi munkák készítésében sem, s ezt leginkább azért, hogy Karácsonykor örömet szerezzen vele a szegény gyermekeknek.

Családi boldogságát emelte azon tudat, hogy öt gyermeknek lett anyjává. De e boldogság nem nélkülözte az öröm poharát, midőn egyik fiát, Istvánt 1862. november 20-ikán az öreglaki templom sirboltjába kísérte. Fájdaímának élő jeléül ott függ a templom falán a halál angyalának képe, midőn az éj setétében szárnyra kel kis áldozatával.

A vallásos szellemű, hű nő, ki családjának őrszeme, férjének pedig mindene volt, 1888. február 29-ikén megszűnt élni. Szélhűdése végzetes volt, s e sorok írója is már csak az eszméletlen félhalottnak adhatta fel az utolsó kenetet.

Temetése a vármegye intelligenciájának nagy részvéte mellett márczius 3-ikán délután történt, nagy hó-víz idején, mely azonban nem akadályozta meg a vidékről is nagy számmal jövő tisztelők részvételét. A temetési gyászszertartás a buzsáki, mint kegyuri

plébános egy káplánja valamint az öreglaki lelkész segédletével végeztetett. Eltemette-tett a kastélypark egyik szebb magaslatán, mely előzetes püspöki engedély folytán Gyálkay József buzsaíki plébános által benedikáltatott. A sir felett ma virágok nyílanak, gyakran öntözve a hátrahagyottak könnyeivel, felette egy márványkereszt felirat nélkül mintegy azt jelentve, hogy nem hideg márványra, hanem a gyászolok méleg szívébe van vésve annak neve, ki ott alant aluszsza csendes álmait!

1887. óta Jankovich József és családja neve és czimere a Bésán név és czimerrel lett kibővitve s így ez időtől fogva: „Pribérdi, vuchini és dunaszekcsői Jankovich Bésán“ név a hivatalos.

Báró Bésán János halálával e család megszűnt, s végrendeletileg összes vagyonát Jankovich Józsefre hagyta azon szándékkal, hogy a Bésán név és czimer valamint a „dunaszekcsői praedicátum örökös által felvétessék.

Az öröklött birtok: Gicz (Veszprémmegye) Dunaszekcső és Puszta-Apáti ma Jankovich József által külön kezeltetik s özvegyi napjait Giczi kastélyban tölti remélhetőleg még hosszú évekig.

Mint kegyur a Jankovich család azon nemes főuri jóindulattal ékeskedik, hogy plebániáit nem csak jó karba helyezte, de sőt külön kegyes adomány-birtokkal: grationale-val is javította. Ezen jó indulatának kifolyása az is, hogy a kegyuraságán kívül eső öreg-laki plebánia birtokát 1859-ben fél telekkel megalapította, s azon től az adományozás esetről-esetre való fentartásával ad personam 30 holdnyi birtokot öt öl tűzifát s a lábas jószágnak legelőt adni kegyeskedett. Isten dicsősége a cél, nyerjen érette Istentől jutalmat!

Az öreglaki uradalmat 1875. óta majoratussá tette, s ma a birtoktömeg a testvérek külön kezelése alatt áll.

Jankovich József gyermekei:

G y u l a, Mária, István, József született Öreglakon 1852. augusztus 3-ikán.

E l e m é r, Mária, Ede, István, Boldizsár, Amália született Öreglakon 1853. szept. 20-ikán. Házasságra lépett Magyarai Kossa Ilkával.

M a t i l d, Rózsa, Ida, Teréz, Mária született Öreglakon 1854. nov. 19-ikén. Házasságra lépett Eörményesi Bárányfiáth Pállal 1878. nov. 9-ikén.

G é z a, István, Mária, József született
Öreglakon 1857. auguszt. 25-ikén Házasságra.
lépett Pozsonyi Katalinnal.

I s t v á n, Mária, Gyula született Öreg-
lakon 1861. szeptember 17-ikén. Meghalt
Öreglakon 1862. nov. 20-án. Eltemettetett az
öreglaki templom sirboltjába.

A birtokkezelés könnyebbsege végett Gy-
la Öreglakon, Elemér Terezovácson, Géza
Gesztiben, (Matild Akán) lakik.

XII.

Jankovich László gróf,

val. belső titkos tanácsos.

Született 1816-ban Jankovich Antal és Battyányi Aloisia grófnő szülöktől.

Tudományos kiképeztetésére kiváló gond fordítottván, a gyermek László nagy reményekre jogosító szorgalommal tanult úgy, hogy a mi hallatlan ritkaság, 1835-ben, tehát 19 éves korában már elvégezte az egyetemet, s nem sok idő múlva Somsich Pongrácz személynök mellé táblai jegyzővé lett felesketve.

Ezen évi október 20-ikán Sárosvármegye tisztt. aljegyzőjévé választatván ez alkalommal egy évig az eperjesi kerületi táblánál gyakornokoskodott.

Ezután a gömörmegyei tisztujítások alkalmával felmerült törvényellenességek megfékezésére kiküldött Szerencsy István kir. biztos mellett működött hónapokon keresztül.

1837-ben a kir. udvari kancelláriához került.

1839-ben Verőczemegye karai és rendei által követté választatik, s csakhamar a Dunántuli kerületben országos megbízatásban részesül.

1842-ben megválasztatik verőczei alispánná, mely diszes állásban csak 1848-ig szolgált, mert ekkor István főherczeg által verőczei főispánná neveztetett ki.

Mintfog az alkotmányharcz befejeztével a bécsi reákczió által oly intézkedések erőszakoltattak Magyarországra, melyek egy igaz hazafi vérébe át nem mehettek, ez okból főispáni állásából visszalépett.

1860-ban Somogyvármegye főispánjává lesz, melytől azonban magyar gondolkozásmódja miatt a bécsi udvar 1862-ben felmenti.

1864-ben a Felség bizalma ismét csak felkereste, s e bizalmat az alkotmányos korszak alatti főispánságában dús kamatokkal szolgálta vissza királyának, ki is változatlan kegyei kifejezésül a kilencz águ koronával diszitette fel.

A Zala-Varasd- és Kőrösmegyék közt nyolczvan éven át elintézetlenül pangott határkérdés az Ő kormánybiztossága alatt olda-

tott meg, s ebbeli működése 1868-ban királyi elismerésben részesül.

A Drávaszabályozás ügyében mint kormánybiztos husz évnél tovább működött, s 1885-ben hosszabb utakat tett a Dráva hajózhatóságának vizsgálata ügyében.

A Drávának amaz nevezetes pontja : Bares-telep is nagyon érdekelte őt, miért is 1885-ben a „Somogy“ 7-ik számában jeles vezércikket közöl Barestelep jövőjéről.

1885 márcz. 21-ikén Kaposvárott a m. kir. honvédtiszti özvegyek és árvák javára rendezett közvacsorának védnökévé kéretvén fel, a kitűnő anyagi sikerért Báró Fehérváry honvédelmi miniszter ugyanezen évi ápril 3-ikán kiváló köszönetet mondott Jankovich László főispánnak.

1885 május 4-ikén Somsich Pál val. belső tit. tan. és számos somogymegyei előkelőség értekezletet tartottak az érdemben, hogy Jankovich László 25 éves főispánsága jubileumi emlékére arczképe lefestendő, s a megye nagytermében kifüggesztendő lesz.

Jankovich főispán ez ellen több rendbeli kifogást emelt, nevezetesen, hogy nem tartja célszerűnek senki arczképét még életében fellálitani; de Somsich remek ékesszólással

fejtette ki, hogy ehhez Somogymegyének joga van, mert ezzel a 25 éves hazafias szolgálattal érdemeit akarja és fogja megtisztelni.

Jankovich főispán kénytelen volt belenyugodni. A mozgalmat Somogyvármegye közönsége magáévá tette, s a tényes ünnepély rendezésével megbízott nagy választmány elnökévé Csépan Antal alispán megválasztott.

A kép festésére Vastag György művész kéri fel, ki is a megbízatásnak kitűnő sikerrel felelt meg.

Szeptember 10-ikén a rendező választmány gyűlést tartott, melyen a kép helye kijelöltetett, s az ünnepély novemb. 3-ikára kitűztetett. Megállapított az ünnepély programja, mely már eleve biztosította a nap fényes sikerét.

Október 8-ika újabb fényt hozott az ünnepeltre úgy mint családjára:

Király Ő Felsége

e napon írta alá Jankovich Lászlónak

magyar gróffá

való kineveztetését.

Nem jöhetett volna jobbkor e kitüntetés, mert a megye hálás közönségének ez csak

olaj volt, mely a lelkesedés lángját a legnagyobb fokra emelte.

Elérkezett az ünnepség nagy napja, november 3-ika. Kaposvár utcái zászlókkal diszitve, zöldlombokkal megrakva, s nyüzsgő embertömegtől elárasztva várta ünnepeltjét, ki Szöllös-Győrökből volt érkezendő.

Délelőtt 9 órakor a város határán fényes banderium által fogadtatva vonult be a vármegye palotájába.

A megyeház zsufolva, hely nem található. Kivül egy néptenger, belül Somogyvármegye fénye és neve, s Verőczemegye fényes, tisztelő, küldöttsége.

Csépán Antal alispán a diszgyűlés elnöke lelkes szavakkal nyitja meg a gyűlést, mely után Maár Gyula főjegyző a kép leleplezéséhez tartott nagyszabásu beszédet.

A diszgyűlés úgy e szép beszédet, mint az ünnepelt gróf főispán hosszas szolgálataiból kifolyó érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíté.

Ezután Jankovich László gróf tartott egy tőle szokásos klasszikus nyelvű beszédet, melynek minden szava a vármegye érlükte-tése volt, s utmutatóul szolgál az újabb nemzedéknek arra, hogy válságos időkben

hogyan kell a hazát szolgálni inkább észszel mint erővel.

Beszéde végén leirhatlan taps, éljenzés, s a szemekben az örömkönyek kölcsönös cseppjei.

Diszgyűlés után a tisztelgők fogadtatása s a megyei tisztikar arczkép albumának átnyújtása következett, s utána fényes ebéd a főispánnál szikrázó szónoklatokkal.

Alkonyat után kivilágítás fáklyásmenettel, az utcák tündéries fényárban! Ezt követte a megye közönségéhez méltó bankett a korona szálló termeiben, mely alkalommal ismét megeredt a remek beszédek árja az őszinteség kimerithetetlen forrásából, melynek egyik legmelegebb és így leghatásosabb részét képezte az ünnepelt fiának gróf Jankovich Tivadarnak beszéde.

Igy mulott el a szép nap, meghagyva az utókor javára tanulságos emlékezetét!

A Jankovich-család minden tagjában mindig a kath. egyházé lévén, ezen kath. érzület feltüntetésére nem egyszer adtak elismerésre méltó alkalmat.

Az 1886-ik év fényes bizonyága a nemes Gróf ihletett vallásosságának, midőn az ujonnan épült kaposvári templomban, dicsőség-

teljes multjának székhelyén, a „Jézus szent szíve“ oltárát főuri fénynyel és bőkezűséggel emelteti. Fényes neve ott diszeleg az oltáron jó példaképen, s az ott miséző lelkész megemlékezése mint mennyei kamat fog feljegyeztetni a nagy jótevő részére, hogy általunk óhajtott hosszú életében, s azon túl is, azon szent szívben találja el nem reppenő vigaszát, melynek tiszteletére e márvány emléket emelte!

Negyedszázados főispáni működése, s ezzel együtt félszázados hivataloskodása a nyugalom gondolatát kezdi megérlelni, s lemondását elhatározta.

E hír villámgyorsan terjedt s nem csekély megdöbbenést okozott a vármegye mindazon nagyjainál kik lemondásával nem látták többé biztosítva a vármegye házi belső békéjét. Miért is az 1886. évi aug. 2-iki megyegyűlésen midőn gróf Jankovich László az elnöki széket elfoglalta, Somsich Pál szokott ékeszolásával a következő indítványt terjeszti elő:

„Somogy megye közönségének érzületét vélem tolmácsolni, midőn a szárnyaló hírek folytán aggodalmat fejezek ki a felett, hogy mélyen tisztelt főispánunk 25 éven túl oly ritka tapintattal és igazságszeretettel viselt

hivatalától megválni szándékozik. — Ezen aggodalom nemcsak abból származik, hogy benne a megye kipróbált vezérét vesztené el, de még abból is, mivel éppen ezen időpontot nem tartom alkalmasnak arra, hogy ily változás — mely kétségkívül maga után még többeket is vonna — éppen akkor történjék, midőn a törvényhatóságok rendezéséről szóló legújabb törvényeknek életbeléptetése lesz napi renden. Ennélfogva nem magam hanem az egész megye közönségének nevében tiszteletteljes bizalommal indítványozom, kérjük meg Öméltóságát, hogy ilyenü szándékától — ha lenne is — elállni, s megyénket bölcs vezérletével boldogítani továbbra is méltóztassék“!

E nagy hatást keltő indítvány zajos tapsvihart idézett elő, de a főispán kijelentte, hogy csak azon esetben tartaná meg továbbra is hivatalát, ha lemondása legfelsőbb helyen nem fogadtatnék el. A gyűlés melegen óhajtja, hogy a főispán tovább is hivataloskodjék, s ezen óhajt jegyzőkönyvbe foglalva, — a belügyminister elé terjeszteni határoztatott.

Azonban mire a vármegye jegyzőkönyve fölrkezett, akkor már a döntő lépés meg-

történt, az u kinevezés folyamatban volt, s nem sokára meg is történt.

A megye fájlalta a főispán távozását, de azon reményben ringatta magát, hogy a közügyek terén még soká fog lenni vezéralakja Somogyvármegyének.

Midőn az u főispán a megye palotáját elfoglalta, a beigtatási ünnepélyen felolvasztatott Jankovich László gróf bucsulevele is, mely kitünő zajos éljenzésekkel, de az éljének közt a válás fájdalmával — kísértetett.

A bucsulevél a következő :

„Tisztelt Törvényhatósági Bizottság ! —
Ő cs. és ap. kir. Felsége f. évi szept. 20-ikán kelt legfelsőbb elhatározásával ismételt saját kérelmemre az eddig viselt főispáni állástól legkegyelmesebben felmenteni méltóztatott. Midőn azon hivatalos kötelékből, mely Somogyvármegye tek. törvényhatósági bizottságához évtizedeken át fűzött, kilépnék, nem fojthatom el keblemben azon hálás érzelme-
ket, melyeket az általam oly nagy mérvben élvezett bizalom, rokonszenv és elnézés szült.
— A kölcsönös egyetértés évtizednél hosszabb időszakon zavartalanul fentartva, oly emléket kelt, melyet érző emberi sziv el nem felelhet. Csupán azt akarom ez igénytelen

sorokban jelezni és ha nem szerénységtelenség tiszteletteljes kegyelettel megkérni a tek. Törvényhatósági Bizottságot, miszerint jövőre is szíves emlékébe megtartani szíveskedjék. — Nem bucsuszavak ezek, mert mindig boldognak fogom érezni magamat, ha a mennyire hajlott karom és fogyatkozó erőm engedi, forró hálámat nem csupán szavakkal, de tettekkel is bizonyítanom sikerülend. — Legyenek bármi fényesek azon czimek, melyekkel a legjobb király régi hű szolgáját távol szerzett érdemén felül, feldiszipolni legkegyelmesebben méltóztatott, — nézetem szerint egyértékű azokkal az a cím, mely engem mint Somogyvármegye törv. hatósági bizottságának tagját törvényesen megillet. — Legforróbb hálámat tolmácsolva ép oly mély mint őszinte hazafiui tisztelettel vagyok a tek. Törvényhatósági Bizottságnak Szöllősgyörök, 1886. októb. 11. legálázatosabb szolgálja Gróf Jankovich László, valóságos belső titkos tanácsos, Somogyvármegye főispánja.“

Fájón esett a lemondás, de mégis örömdetes tudomásul vette a Vármegye Jankovich László gróf újabb kitüntetését a valóságos belső titkos tanácsosi czimmal.

Gróf Széchenyi Ferencz indítványára Jan-

kovich gróf érdemei jegyzőkönyvileg megörökítettnek.

Ugyanezt indítványozza Véssey Mihály is, ki a b. t. tanácsosi ranghoz a vármegye hálás szerencsekivánatait csatolja, s indítványozza, hogy az erről felvett jegyzőkönyvnek átnyújtására egy megyei küldöttség választassék. Az indítvány elfogadtatott, s a küldöttség megjelenése Szöllös-Győrökben októb. 26-ra kitűzetett.

A vármegye tisztelegőbizottsága 26-ikán délelőtt Lengyeltótiiban várta be egymást. Innét indult ki a fényes menet: 15 négyes és 26 kettős fogaton.

Győrökbe érkezvén, Csépán Antal betegsége miatt helyette Tallián Pál volt a küldöttség szónoka. Gróf Jankovich László diszmagyarba öltözve jelent meg, nejével karján a bizottság előtt.

Tallián Pál szép beszédét harsány éljenek követték, s átnyújtotta a vármegye jegyzőkönyvét.

Gróf Jankovich erre a következő hatásos beszédet mondotta:

„A jóakaratnak a gyengéd hajlamnak, szeretetnek alapja igen gyakran a rokonszenv. Rokonszenv a szülő anya, kölcsönös

bizalom az édes leánya, szeretet az unokája. Miként szünik meg a szeretet? E kérdést intézte a vadon fia az őt megszelidíteni készülő művelt görög hajadonhoz. „A mely megszünik, az nem volt” hangzott a hajadon válasza. — Igen is Uraim, összefornak szívek és lelkek azoknál, kik igazán szeretik egymást, azok nem válnak el bucsuznak, ha megkondul egyikök végórája, így utolsó fohászaiknak egyike Somogymegye közönségét fogja illetni, ez lesz az én bucsu-szózatom. Ezt igérem, ezt fogadom, így fogok tenni, ugy működni, ezt kellene most tárgyalnom, ha a szónoklati szabályokat, a fölvetett divatott követni akarnám. Ettől fölmentetni kérem magamat. Mit gérgessen egy vén ember, kinek vajmi kevés köze van a jövőhöz?! Tegyen mit tehet, addig míg lehet, ez megfelelő programja. Könnyű munka gyermekjáték, gyenge idegzetűeknek való; nehéz, talán főbenjárót azokra kell bízni, kiket a közélet sivár mezején megédzett azon vihar, mely nemcsak Magyarországot, de Európát is megrázkodtatta. A kit el nem söpört a vihar, „Előre” gy szólt 1860-ban az akkori vezérek tárogatója. Kétségkívül bölcs munkabeosztás. Így lett

letéve Somogyban hivatalos működésemenek
alapköve. Ma Somogymegye törv. hatósági
bizottsága leteszi hivatalos működésem zár-
kövét, azon fényes küldöttség által, melyet
hajlékomban tisztelhetni szerencsém van.
Gyengédebb kegyelettel nem koronázhatta
volna meg Somogymegye közönsége azon
kimondhatatlan szivességet, melylyel engem
negyedszázadon túl boldogítani kegyeskedett.
Hogy hiában nem éltem, s iparkodtam hiva-
tásomnak megfelelni, arra bátran merek hivat-
kozni; de a megyei közönségnek ily osztat-
lan megelégedését, elismerését, csupán ugyan-
azon közönség lelkes, őszinte szakadatlan
közreműködésének segélyével érdemelhettem
meg. És csakugyan ezen segélylyel volt le-
hető kiérdemelnem Ő cs. és ap. királyi
felségének legmagasabb kegyét, mely kitünte-
tetésemenek legkegyelmesebb adományozásá-
ban ismételve nyilvánult. A legjobb Király
legmagasabb kegyének fénysugarai tehát
nemcsak engem, de Somogymegye közönsé-
gét is illetik. Közös munka és érdem, közös
jutalom és dicsőség. Ha valami fokozhatja
a legmagasabb királyi kegy becsét, az azon
öntudat, hogy Somogymegye közönsége osztá-
lyos társam. — A keresztény vallásba fel-

vett imák között legmagasztosabbnak tartom a legegyszerűbbet, melyben a keresztények nagy hada leggyakrabban emeli lelkét a mindenható teremtetőjéhez. Ezen imának ötödik tétele így szól: Bocsásd meg a mi vétkeinket miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek! — Ha negyedszázados működésem alatt valaki ellen vétettem, valakit érdekében sértettem, bocsásson meg annak tudatában, hogy én akarattal szándékkal senkitsem sértettem, azt itt ott az elkerülhetetlen szigor nagy emberi gyarlóságom okozhatta. Nekem nincs megbocsájtani valóm. Engem somogyi ember nem sértett; meglehet nagy szó, de szép. Legyen a t. küldöttség szíves és jelentse küldőinek, hogy felkeresték ősi fészkeben az öreget, kinek elagott mindene, kivéve szivét, mely Királyáért, Hazájáért és Somogymegye népeért ifjú hévvel lüktet. A czifra szó árjának fonása eltikkad, ha Somogymegye közönségével van szerencsém érintkezhetni; úgy, mint a múlt évnek előttem felejthetetlen egyetlen napján tettem, ma is hálámnak minden érzését szóba foglalom, és ez a szó: Köszönöm! — Fogadják Uraim köszönetemet, hogy a tek tövényhatósági kikül-

detésében a megye minden részéből ide fáradni kegyeskedtek. Az ősi somogyi nevek, a társadalom minden rétege, a politikai nézetnek minden árnyalata képviselve van e fényes küldöttségben. Gondos kézzel őrizték a rómaiak a Vesta tűzét, őrizték ép ily gonddal azon szellemet, mely bármikép ágazzanak el a nézetek, bizonyos eszmékben egyesít minden óhajt, minden erőt. — Hozott Isten! Így üdvözli magyar ember vendégét, talán mióta magyart hord e világ földje. De nem hiszem, hogy szívesebb örömmel lett volna valaha mondva e köszöntés, mint mondom én kedves nőmmel és jelenlevő mindhárom fiammal egyetemben!“

Mondani sem kell, hogy e szívből fakadt beszéd hosszas tapsvihart és éljenzést idézett elő, melyek lecsillapultával Maár főjegyző tartott hatásos bucsubeszédet.

Délután 1 órakor ebédhez ültek, hol szebbnél szebb beszédek fűszerezték a magyar vendégszeretett kitünő ételeit. Ott ültek a többek közt: Gróf Somsich Adolf, gróf Széchenyi Imre, Maár Gyula főjegyző, Tallián Pál, Csépan József, Somsich Andor, Kund Béla, Kund Jenő, Véssey Sándor, Véssey Mihály, Bogyay Ödön, Léhner Sándor,

Sárközy Béla, Tallián Gyula. ifju gróf Som-
sieh József, Zichy István, Tallián Lajos, Cher-
nel Gyula, Jankovich Géza, Vodianer, Sárközy
Titusz, s. t. b. közel százan.

Végül elbucsuztak, a kastély csendes lett,
de hátramaradt a vármegye szívének e foly-
ton tartó sóhaja: Éljen az ünnepelt soká!

Letevén a félszázados munka terheit,
egészen családjának szentelte életét, de a
kérelhetlen halál ürmöt kevert poharába,
nejét, a vallásos lelküetű munkás, rendsze-
rető anyát 1890. szept. 8. délután roppant
közönség részvételével a szöllös-györöki kegy-
uri templom sírboltjába volt kénytelen kísérni.

A következő évben gyermekeivel egyet-
értve a park egyik szép fekvésű pontján
családi sírboltot építtetett, remek izlésű ká-
polnával, mely 1891. szept. 4-ikén felszentel-
tetett, mint az elhunynak neve napján. E
sírbolt első lakója tehát Vizeki Tallián Rózsa!

Báró Hornig Károly veszprémi megyés
püspök készséggel engedve a grófi család
meghívásának szept. 3-ikán Györökbe érke-
zett a sírkápolna consecralása végett.

A szertartás 4-ikén délelőtt 10 órakor
vette kezdetét.

A park megtelett részvevő közönséggel. Püspök atyánk kíséretében volt Dr. Palotai Ferencz veszprémi apátkanonok, s Dr. Rada István pápai kamarás, püspöki titkár. A nagyszámu rokonok és tisztelők egész tábora, s 16 vidékbeli pap volt jelen: Szőlős-Györök, Lengyeltóti, Öreglak, Buzsák, Látrány, Somogyvár, Geszti, Osztopán, Kaposvár, Geszti és Tabról.

A püspöki diszmenet a hívek kettős sorfala közt érkezett a mausoleumhoz. A kápolna-lépcső legfelső küszöbén gróf ur Ö exellenciája, mint háziur fogadta a pontifikáló püspököt.

E fogadtatás alkalmat nyújtott a klasszikus ó-kor nagy alakjaira gondolni. Előttünk lebegett Tacitus remek irányával, a kifejezések választékosságával, a gondolatok tömörttségével akkor, midőn gróf Jankovich László a tisztelet és szeretet megható hangján következő ékes latin beszéddel üdvözölte meggyénk főpásztorát:

„In limine consecrandae aedis elevatores eiusdem gravissimo moerore oppressi, tamen pia devotione ac intima gratitudine repleto corde salutant veneratissimum Praesulem, huius temporis illustrissimum ac reverendissi-

mum Episcopum nostrum dioecesanum. Faveat tibi numen supremum, quo sanctae nostrae Ecclesiae semper fidelis, — fidelium autem tuorum sollicitus ac paterne addictus Custus cunctis curae sacronum incumbentibus, aut operibus Cristianae charitatis intertis, — fulgentis sideris adinstar praefulgendo longissimum inaeuum promovere valeas salutem spiritualem romano-catholice hungarac gentis. (E fölszentelendő hajlék küszöbén, emelői fajos ugyan de mégis áhítat és mély hátaltelt szívvvel üdvözlik a mélyen tisztelt főpapot ez idő szerint méltóságos és főtisztelendő megyés Püspöküket. Kedvezzon neked a legfelsőbb Lény, hogy szentegyháznak mindig hű, — hivednek pedig szinte mindig gondos és atyailag szerető öre, az isteni szolgálatot gondozóknak és a keresztény szeretet műveivel foglalkozóknak ragyogó csillagkép világítva, a leghosszabb ideig lehess előmozdítója a róm. kath. magyar nép lelki üdvének)!

E meghatottság szülte szavak nemes talajra estek. Püspökünk kiválóan ékes latinsággal a beszéd minden pontjára válaszolt, s eltekintve terhes utazásától, köszönetet mondott Jankovich László grófnak, hogy e megtisztelő bizalommal megajándékozni mél-

tóztatott. Isten kegyelmét kérte a magas családra és nemes törekvéseire.

Alig hangzottak el az utolsó szavak, a nemes gróf szemeiben ott csillogtak azon szentelt könyvek, melyeket csak a szeretet-szülte meghatottság harmatoz.

A hosszas egyházi szertartás végeztével következett a templom sirboltjából kiemelt, s a templomban már ravatalon levő gróf Jankovich Lászlóné szül. vizeki Tallián Rózsa hült tetemeinek az a sirboltba való átszállítása. Püspökünk nagy számú segédlettel végzett beszentelés után a gyászmenetet a remek mausoleumhoz vezette, honnét ismételt beszentelés után felment az ujonan consecralt kápolnába szt. misét olvasni.

A három órán át tartó szertartás fáradsalmainak enyhítésére a grófi család rokoni és eleve megñivott vendégei — pénteki napra esvén — böjti ebédhez ültek, mely a szokásos felköszöntéseket a gyászos színezetű nap miatt teljesen mellőzte.

Másnap a plebániai templomban püspöki requiem tartatott a sirbolt első lakójáért.

Ott áll a fényes mausoleum alatt 24 szírhelylyel, s a claszikus kégzettségű, mélyen érző, a közszolgálat lépcsőin magasra emelke-

dett ősz pátriarka, a nemes gróf ott keres sokszoron enyhet a csendes siri nyugalom megszentelt helyén, s minden csepp könye ugyanannyi bizonyíték szíve igazi nemességéről.

Ugyanezen 1891-ik év szept. 7-ikén délután az Ereglaki szent János kápolnában nyugvó édes anyjának holt testét szállíttatta át győrökbe, az új sírboltba.

Par nap mulva megérkezett a terezo-váczi sírboltból atyjának holt-teste is, hogy az édes haza szeretett földjében várják a feltámadást. — R. In. P!

Három gyermeke van:

Aladár, nős Bombelles Klotild grófnővel. Állandó lakhelye a cabonai Jankovich kastély.

Tivadar, a győróki kastélyban, atyjának őrangyala s a győróki uradalom gondos kezelője.

László, doctor iuris civilis, előbb megyei aljegyző, jelenleg — 1890. óta a lengyeltóti-i járás főszolgabírája.

Midőn a nemes Jankovich-család történeti adatainak összegyűjtése után tollamat leteszem, hadd legyen betűkben is a mit belül érzek, hogy e nemes család, a hazának úgy szentegyházunk, hű tagjai Isten áldásában soha ne szűkölködjének.

Öreglak, 1894. január 2.

Csányi Ferencz,
plebános.

